

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 2
Febr.
1950.
Pris 65 öre

Från Vålådalen

B.M.-bild

RÖD- SPRITEN

måste vara med,
när det stuvats in
för en längre eller
kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

Aktiebolaget

C. J. Flinks Söner

Tel. 189

VÄSTERVIK

Tel. 189

*Förstklassig tillverkning av grav-
vårdar och gravinhägnader av
svart, grön, röd och grå granit.*

MARMOR INGEN LYX

utan praktisk och billig vardagsvara

i fönsterbänkar

trappor

och golv

AB BJURSTORPS MARMORVERK

Fabr. i Katrineholm. Tel. Ö. Vingåker 83.
Försäljningen Västervik. Tel. 2246 o. 83.

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64 Väduren 21 Tel. 313 64
ESKILSTUNA

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta
kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

A.-B. Bleckvarufabriken Malmö

Ledande fabrik för tillverkning av

BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

Röntgenutrustningar för Skärmbildsiotografering

Stationära — Transportabla

GEORG SCHÖNANDER

Sjöbjörnsvägen 62, Gröndal

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

13:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.
Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.
Prenumerationspriser: helt år 7:—,
halvt år 4:—.

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgiro nr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgiro nr 95 00 65.

Den andliga vården

År 1943 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté med uppdrag att utreda och avgiva förslag rörande den andliga vården och härtill hörande frågor vid våra sjukvårdsinrättningar. I slutet av föregående år förelåg kommitténs förslag i ett betänkande, som tillställdes statsrådet och chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Vårt förbund har vid många olika tillfällen sysslat med frågor, som ligger området nära eller kanske rättare sagt frågor, som helt kunna inordnas i begreppet andlig vård, såsom sjukhusens behov av bibliotek och lokaler för studier, samarbete med det fria och frivilliga folkbildningsarbetet m. m. I förbundets arbetsprogram har även hithörande problem upptagits, och riktlinjer och önskemål för sjukhusens kulturella upprustning ha sammanförts under rubriken "Ett kulturprogram inom tuberkulosvården." Så vitt vi kan förstå måste emellertid kommittén för den andliga vården ha levt ett liv i skymundan allt sedan år 1943. Vårt riksförbund, som utgör denna största organisationen av sjuka och partiellt arbetsföra i landet, har aldrig i något avseende hört av kommittén eller dess verksamhet under den långa tid den verkat. Känslan av kommitténs isolering från de människor den velat bereda andlig vård förstärks ytterligare av att de sakkunniga inte ens tänkt sig att förbundet skulle beredas tillfälle till yttrande över de nu färdigställda förslagen. Kommitténs samarbetsvilja har — så vitt vi kunnat finna — inte heller tagit sig några positiva uttryck, när det gäller övriga organisationer av partiellt arbetsföra. Kommittén redovisar dock ett statistiskt material, som — åtminstone på papperet — vill ge uttryck åt bl. a. de tuberkulosas inställning till de frågor kommittén sysslat med. Väl medvetna om svårigheterna med att införskaffa och bearbeta frågeformulär m. m. — särskilt ifråga om sådana frågor kommittén för den andliga vår-

den sysslat med — måste vi dock allvarligt betvivla att de uppgifter, som redovisas, ha något större värde för bedömning av tuberkulospatienternas egen inställning till de nu framlagda förslagen. Vi skola återkomma till denna fråga längre fram.

När man närmare granskar kommitténs förslag får man genast intrycket att de sakkunniga ursprungligen avsett att vidga perspektiven för den andliga vården på sjukhusen, men att marginalen inom vilken utredningsuppdraget rört sig under tidens gång naggats i kanten av andra sakkunniga, som sysslat med frågor, som rört sig på samma område. Statens sjukhusutredning, Kommittén för partiellt arbetsföra och Folkbiblioteks-sakkunniga ha var för sig eller gemensamt framlagt förslag om studieverksamhet på sjukhusen, bokförsörjning, sysselsättningsterapi m. m. De förslag kommittén för den andliga vården framlagt har alltså kommit att röra sig om rent kyrkliga angelägenheter, såsom andakter, själavårdande samtal, barndop o. s. v. I den organisationsplan kommittén framlägger förutsättes att en betydande del av det arbete, som den andliga vården på sjukvårdsinrättningarna kräver, skall kunna bedrivas inom den ordinarie församlingsvårdens ram. Härutöver föreslås inrättande av 34 självständiga tjänster, heltidsanställda präster vid de större sjukhusen. Kostnaderna härför beräknas till omkring 843.000 kronor.

Här och var i betänkandet skymtar emellertid tanken, att sjukhusprästen även skall syssla med andra frågor än den rent prästerliga gärningen. Kommittén erinrar om att sociala kuratorer saknas i stor utsträckning vid sjukhusen, att behovet av social vägledning för patienterna är stort och att det sannolikt kommer att dröja avsevärd tid innan man fått erforderligt antal kuratorer. På tal om hur kuratorsfrågan vidare bör lösas framhålles följande: "De sakkunniga anse emeller-

tid, att varje patient — antingen vården åtnjutes å ett större eller mindre sjukhus — har samma behov av och samma rätt till den kontaktförmedling med hemmet och den hjälp i socialt avseende, som avses genom den sociala kuratorn. Där särskild sådan tjänst icke är inrättad eller kan inrättas, anse de sakkunniga, att det bör allvarligt omprövas, huruvida icke sjukhusprästen skulle kunna engageras i den sociala uppgiften. Diakonistyrelsens sjukvårdskommitté har framhållit, att sjukhusprästen genom en dylik uppgift även kunde vinna en personlig och allmänmänsklig kontakt med de sjuka och vinna för hela sin gärning befruktande erfarenhet, ett uttalande vari de sakkunniga kunnat instämma.”

När det gäller biblioteksverksamheten, bl. a. vid lasarett och tuberkulosjukhus framgår — i likhet med vad som framgår beträffande kuratorstjänsterna — att de sakkunniga tänkt sig en viss sammankoppling av befattningarna sjukhuspräst-bibliotekarie. I anslutning till frågan om sjukhusbibliotekens anslutning till offentlig biblioteksverksamhet framhålles i betänkandet: ”Därest sådan anslutning icke skett eller med fördel kan ske, bör man överväga, om icke sjukhusprästen kan engageras i biblioteksarbetet. Därigenom erhålles också en naturlig anknytning till patienterna.”

Först och främst måste vi till allt detta tydligt framhålla, att all sammankoppling exempevis av befattningarna kurator—präst eller bibliotekarie—präst i princip är förkastlig och helt stridande mot den framtida utvecklingen inom sjukvård och socialvård. Allt sedan vi genom kommunallagarna gjort åtskillnad mellan borgerlig och kyrklig kommun ha vi följt en konsekvent specialisering av organisationen för sjukvård och socialvård, skolfrågor och kyrkofrågor o. s. v. Det finns därför ingen rimlig anledning att vid sjukhusen börja med någon kombination sjukhuspräst-kurator-bibliotekarie, när särskilda sakkunniga framlagt konkreta förslag hur dessa olika funktioner skola fungera i framtiden. Sedan är det naturligtvis ur många synpunkter viktigt att möjligheten till inbördes kontakt hålles öppen på ett sjukhus mellan sjukhuspräst, kurator, sysselsättningsterapeut och andra befattningshavare. En fortgående specialisering inom sjukvården, d. v. s. en uppdelning av de arbetsuppgifter, som alla syfta till en allmän förbättring av sjukhuspatienternas situation, gör en sådan inbördes kontakt nödvändig. Man kan i detta sammanhang tänka sig den i relaterade betänkande föreslagna ”nämnden för den andliga vården” som ett lämpligt kontaktsinstrument för de olika vårdhavarna. Man kan ju också tänka sig en sådan kontakt under mindre organisationsbundna former.

Om man slutligen skall försöka bedöma behovet av olika åtgärder till patienternas bästa så vilja vi ifråga-

sätta, om det är värst angeläget — med hänsyn till de många brännande problemen inom sjukvården — att nu tillsätta 34 stycken särskilda sjukhuspräster till en kostnad av omkring 843.000 kronor. Att människor på sjukhus ha ett religiöst behov, som framstår skarpare markerat mot bakgrunden av sjukdom och isolering, vilja vi naturligtvis ingalunda bestrida. Men man kan ingalunda påstå, att sjukhuspatienterna av i dag stå isolerade från de religiösa värden, som stå andra människor till buds. Tvärtom ha vi oss bekant att det religiösa inslaget, åtminstone i sanatoriepatienternas andliga omvårdnad, både ifråga om medverkan från statskyrka och frikyrka, är relativt starkt i jämförelse med andra former av andlig och kulturell verksamhet.

Men är det dock inte så att i sjukhusvardagen, exempelvis på ett sanatorium, framstår behovet av råd och hjälp i de dagliga bekymren, hjälp och råd i ekonomiska och sociala frågor, studier, sysselsättning och utbildning, som det mest brännande? Vi bör nog först se till att vi få ett tillräckligt antal väl utbildade kuratorer och sysselsättningsterapeuter till sjukhusen. Vi tro att det nog är den frågan som står främst på tuberkulospatienternas önskelista. Som tidigare framhållits tvivla vi på värdet av det statistiska material med vilket kommittén för den andliga vården bl. a. velat bevisa de tuberkulosas inställning till kommitténs arbete. Frågeformulär med frågor såsom: ”Hör Ni gärna på sjukhusprästens predikningar?, Äro andaktsstunderna enligt Er mening för långa?, Ogillar Ni över huvud taget att andaktsstunder hållas på sjukhuset?“, äro kanske inte så enkla att besvara, när man ligger på sjukhus. Det är kanske heller inte så lätt att statistikföra religiösa behov som när det gäller behov av socialbidrag, arbetsvårdande åtgärder och mera materiellt betonade ting. Det synes som om andra sakkunniga tagit hand om de ”enklare” problemen av den andliga vården, och kommittén för den andliga vården har isolerats med att lösa den mera latent, religiösa frågan för sjukhusen. Det förefaller dock som om kommittén själv bidragit till att utredningsuppdraget och därmed sammanhängande arbete isolerats på detta sätt.

Sixten Hammarberg.

Till ledning för mera ingående kännedom om i ovanstående artikel berörda frågor hänvisas till följande litteratur:

Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen (SOU 1949:53).

Betänkande och förslag avgivet av folkbibliotekssakkunniga (SOU 1949:28).

Sysselsättnings- och arbetsterapi vid vissa sjukhus och vårdanstalter m. m. (SOU 1947:44).

Förslag till effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra m. m. (SOU 1946:24).

Om samhällets tuberkulosvård, en programskrift utgiven av De lungsjukas riksförbund 1949 (avsnittet ”Ett kulturprogram inom tuberkulosvården”). Tidskriften Status nr 9 1949 (artikeln ”Sanatoriereligiösitet” av Sven Vallmark).

MAN skriver I PRESSEN

Frågan om den andliga vården vid sjukhusen har blivit föremål för kommentarer i pressen. *Aftontidningen* har gjort en intresseväckande intervju med olika personer, representanter för olika grenar av sjukvård och socialvård samt närliggande områden. Vi tillåta oss här att i korthet återgiva några av dessa uttalanden. Tidningen har utgått från frågan "är verkligen prästerlig själavård ett faktiskt behov på våra sjukhus?" samt inledningsvis framställt kontentan av det förslag, som framställts till ecklesiastikministern av kommittén för den andliga vården. Kostnaderna för heltidsanställda sjukhuspräster — 34 st. nya prästtjänster vid de större sjukhusen — skulle röra sig omkring 843.000 kronor.

Frågan ställs först till *kurator Lis Asklund*, som undrar om det inte är en viss risk att präster på sjukhus i någon mån kommer att fungera som kuratorer i likhet med vad som är fallet inom en del församlingar samt påvisar behovet av skolade psykiatriker vid krops sjukhusen. Hon fortsätter:

Jag hoppas verkligen, att om det nu blir så att vi får präster till sjukhusen, att de måtte hålla sig till själavården och inte till sjukhusens arbete. En kurator vid våra sjukhus är socialmedicinskt utbildad expert — var får prästerna en utbildning, jämförlig med kuratorns?

Författaren Stig Sjödin anser att det är slöseri med pengar och missriktad själavård att kasta ut 843.000 kronor på 34 nya prästbefattningar, när landet lider skriande brist på psykiatriker.

Den som besökt en nervklinik kan vittna om var det största behovet av själslig vård föreligger. Det kostar oss redan tydligen över 400.000 att få barn döpta och möjlighet att höra gudstjänster på sjukhusen.

Docent Erik Goldkuhl, överläkare vid Långbro sjukhus, framhåller att den medicinska vården måste stå främst i dagens situation:

På våra sjuksjukhus t. ex. är de medicinska kraven inte tillfredsställande tillgodosedda. Vi har inte de läkare vi behöver och i den situationen är präster en andrahandsfråga.

Här rör det sig om en förfärlig massa pengar — tänk om de kommo den medicinska vården till godo vilken nytta allmänheten skulle ha av dem!

Riksdagsledamoten och f. d. sjuksköterskan fru Nancy Eriksson berättar om de praktiska erfarenheterna från sjukvårdsarbetet:

"Den som arbetat på sjukhus och vårdat akut sjuka vet hur liten tid som skulle ägnas åt andlig vård utöver vad vederbörande redan nu kan få genom kontakten med alla de sjukhuspräster som finns överallt. Detta behov av ytterligare andlig vård är således konstruerat medan däremot andra behov är påtagliga. Det behövs många fler sjukhus och sjuksköterskor t. ex. Men sådana behov måste ju i viss mån skjutas åt sidan om det skulle bli heltidsanställda sjukhuspräster överallt.

Den som haft kontakt med kroniskt sjuka, alltså långliggare har en helt annan uppfattning om vad som behövs än som görs gällande från prästerligt håll. Jag har själv tjänstgjort på sanatorium och vet att det var mycket tungt arbete där dagen efter det att prästen varit där.

Allt detta dravel från kyrkligt håll om behovet av mera själavård för de sjuka och fattiga och sådana som råkat i bekymmer, anser jag därför innebära ett ganska oförsäkrat övergrepp av personer som borde veta bättre."

T. f. överläkaren Arne Bursell tycker inte att den beräknade utgiften för präster vid sjukhusen är överväldigande. I förhållande till landets totala sjukvårdskostnader rör det sig om en promille. Men man kan fråga sig om detta är bästa sättet att använda dessa pengar. Vore det inte förnuftigare att lägga pengarna på andra former av psykisk omvårdnad.

Jag tycker att det vore rimligare med sådana specialutbildade psykiater, som kallas nevroläkare eller själsläkare, som kunde lämna den psykiska vård de flesta sjuka är beroende av.

Jag för min del tror, att de flesta sjuka skulle ha betydligt större intresse av att diskutera sina svårigheter och sorger med en sådan läkare än med präster.

Man kan ju erinra sig den för kort tid sen företagna undersökningen om hur stor del av befolkningen som visade ens så pass stort intresse för prästerna och den lära de förkunnade, att de gick i kyrkan på söndagarna. Detta visade sig bara vara ett par procent av befolkningen. Däremot har det visat sig att köerna hos psykiater och själsläkare ständigt ökar och att dessa läkare inte på något sätt räcker till för att fylla det föreliggande behovet.

Dessa visar klarare än någonting annat att det verkliga behovet inte är flera prästtjänster utan flera nevroläkare.

Komminister Per Gyberg är varm anhängare av tanken att få särskilda sjukhuspräster och påvisar att det i många avseenden ställer sig svårt att sköta själavården som en bisyssla vid sjukhus.

Jag har själv sedan 25 år i dagspressen rekommenderat sjukhuspräster. Det är synnerligen olämpligt att såsom nu praktiserar församlingsanställd präst ska sköta själavården som en bisyssla vid sjukhus.

Arbetet vid sjukhus och fängelser kräver helt sin man om det ska skötas som det bör. Det är en synnerlig ömtålig uppgift, som kräver särskild läggning och fallenhet hos den präst, som ska sköta tjänsten.

Södersjukhuset har redan en heltidsanställd präst och behöver en till och jag anser det fullständigt avita att ett så stort sjukhus som Karolinska sjukhuset inte har minst två heltidsanställda präster.

Det är inte riktigt att en del av vissa arbetsdagar skall ryckas från församlingens präst, därför att sjukhusen behöver prästen. På samma sätt som det är fullständigt felaktigt med församlingspräster som åtar sig lektioner i skolorna. Det borde förbjudas!

Bort med njutningsmedel och sötsaker

är sanatorieläkaren Erik Forsgrens paroll enligt vad *Dagens Nyheter* meddelar i en artikel. Doktor Forsgren, som är överläkare vid Svenshögens sanatorium, har tidigare i en artikel i *Status* påtalat vådorna av bl. a. alltför flitigt tobaksbruk bland unga kvinnor. I den här artikeln framgår bl. a. att doktor Forsgren begär befrielse från all skatt, som belöper sig på subvention av njutningsmedelskonsumtion samt föreslår att denna subvention snarast avskaffas. Även i andra avseenden kräves radikala åtgärder, vilket framgår av följande citat:

Han anhåller även att en folkomröstning verkställes för att utröna om en majoritet av svenska folket är villig att genom skattebetalning understödja andra personers konsumtion av njutningsmedel, en för svenska förhållanden ny och i ordets egentliga betydelse sällsynt osund politik. Slutligen hemställer han att en intensiv upplysningsverksamhet sätts i gång i hela landet för att motverka missbruket av njutningsmedel såsom alkohol, tobak, kaffe och tandfördärvande sötsaker.

För stor reklam omkring nya läkemedel

är bl. a. ämnet för en upplysande artikel i *Västerbotens-Kuriren* av doktor Arne Tallberg. Det krävs en måttfull och försiktig journalistik, när det gäller sådant vetenskapligt arbete och endast fullt objektiva och noggrant kontrollerade uppgifter bör publiceras — framförallt bör man inte sträcka sig längre än till vad man verkligen funnit bevis för:

Då och då läser vi i tidningarna under stora rubriker nyheter om nya, "högeffektiva" medel än mot den ena, än mot den andra sjukdomen. Någon enstaka gång rör det sig om en verklig, epokgörande nyhet, i de allra flesta fall är den stora nyheten bara ett stjärnskott som lyser till för ett ögonblick och sedan snabbt åter sjunker ned i glömskans natt. De flesta verkligt stora vetenskapsmän brukar vara blygsamma och strängt självkritiska människor, som inte släpper ut några nyheter om sina försök, förrän de genom långa serier av kontrollerade experiment övertygat sig om att resultaten verkligen står sig och inte beror på tillfälligheter inom ett mycket begränsat material. Hur skall man då förklara att sådana där nyheter, som det aldrig blir något av, så ofta släpps ut och dyker upp på förstasidorna världen runt? Ja, naturligtvis finns det i alla länder mindre

En programskrift om samhällets tuberkulosvård

är det officiella namnet på det av De lungsjukas riksförbund vid kongressen i somras antagna framtidsprogrammet, som nu föreligger i tryck. Omslaget är försett med en talande devis i konstnärlig, typografisk utstyrelse: "Produktiv socialvård — förebyggande åtgärder, god sjukvård, värdig eftervård, effektiv arbetsvård — är samhällsekonomi." I olika huvudavsnitt med särskilda rubriker behandlas alla de problem, som beröra lungsjuka under och efter sanatorievistelse. I mera inskränkt bemärkelse rör det sig hela tiden om lungsjuka, men skriften har säkert intresse även för andra grupper av sjuka och partiellt arbetsföra, då problemen i många avseenden äro likartade. Riktlinjer och önskemål för det framtida tuberkulosarbetet har koncentrerats i en sammanfattning i direkt anslutning till huvudavsnitten.

Bortsett från att statistiskt material och sådana uppgifter som lätt ändras eller bli föråldrade utelämnats, torde denna skrift vara det mest koncentrerade och överskådliga som någonsin skrivits om svensk tuberkulosvård. Det är en skrift som vill visa vägen från sjukdom till hälsa, arbete och försörjning genom egna insatser. Skriften bör finnas tillgänglig på alla sjukhus, hos socialvårdstjänstemän, kuratorer, arbetsförmedling och andra institutioner som ha med socialvård att göra. För den som inte på annat sätt kan få del av den upplaga som distribueras ut till olika samhälleliga inrättningar kan skriften erhållas kostnadsfritt efter rekvisition från De lungsjukas riksförbund, Kocksgatan 15, Stockholm.

kritiska "forskare", men i de allra flesta fall rör det sig sannolikt om ett försiktigt avfattat förhandsmeddelande i någon vetenskaplig tidskrift, vilket sedan av någon vaken journalist uppmärksammas och vidarebefordras utan de reservationer, som det ursprungliga meddelandet i allmänhet innehåller och som — ur journalistisk synpunkt — naturligtvis förringar nyhetens intresse för den stora allmänheten. Ibland får man nästan ett intryck av att de stora läkemedelsindustrierna med ett visst välbehag sipprar ut, när det gäller någon till företaget knuten forskare och en produkt som är avsedd att saluföras genom konkurrensen i fråga.

Vanföreställningar om tuberkulos

Av Doktor Arne Tallberg

Arne Tallberg, känd läkare från radions populärmedicinska program, flitig medarbetare i pressen, författare och redaktör för olika medicinska böcker och uppslagsverk, går i denna artikel till storm mot fördomar och vidskepelse kring lungtuberkulosen. Artikeln skrevs ursprungligen för tidningen Västerbottens-Kuriren, i samband med den bekanta tbc-skräckepedemin i Ramsele föregående år, föranledd av en f. d. tuberkulossjuk lärarinna, som friskförklarats, men trots detta blev offer för en vidskeplig smittorädsla. Genom överenskommelse med doktor Tallberg har Status fått rätt publicera artikeln, som fortfarande är aktuell, även om själva den händelse den grundar sig på ligger några månader tillbaka i tiden.

De flesta av oss har nog läst notiserna om lärarinnan i Ramsele som efter sju års kamp mot lungtuberkulosen äntligen förklarades fullt frisk och arbetsduglig och med glada förhoppningar såg fram mot terminens början, när hon åter skulle få ägna sig åt det kall som hon utbildat sig för: ungdomens fostran. Men det blev inte så. Hon blev som så många andra ett offer inte för sin sjukdom utan för allmänhetens *vanföreställningar* rörande denna sjukdom.

Vid uppropet uteblev eleverna, förbjudna av sina föräldrar att gå till skolan, därför att föräldrarna var rädda för att den av en av vårt lands främsta tuberkulosexpertter, överläkare Helge Dahlstedt vid Östersunds sanatorium, friskförklarade lärarinnan skulle smitta ned sina lärjungar med den lungtuberkulos som hon inte längre led av! Fullständigt opåverkade av all den medicinska folkupplysning, som under de senaste decennierna i allt rikare mått strömmat ut över vårt folk, vägrade föräldrarna hårdnackat att sända barnen till skolan. Radiotjänst brukar föra en ganska noggrann lyssnarstatistik över intresset för olika programpunkter, och det råder intet tvivel om att de medicin-

ska programinslagen fångar mycket stora lyssnarskargar, men när något sådant som detta kan förekomma i Sverige i nådens år 1949, då frågar man sig om det är så mycket glädje med att framstående fackmän och lärde i lätt tillgänglig och levande form genom radions förmedling söker sprida ökad kunskap om och förståelse för de sjukdomar som faller inom deras specialområde.

Det är visserligen en gyllene regel inom all populärvetenskaplig radioverksamhet att man aldrig kan vara för populär, att begrepp och fakta, som för vetenskaps-

mannen-talaren är vardagliga, elementära och självklara, inte alls behöver vara det ens för den relativt upplyste lekmannen utan måste förklaras och förtydligas, men nog tycker man att sådana fakta som att vi numera äger helt andra möjligheter än tidigare att följa förloppet av sjukdomarna, att avgöra om en sjukdom befinner sig i smittsamt stadium eller ej, och inte minst, den minutiösa efterkontrollen av alla tuberkulos-sjuka borde ha trängt till varje vuxen svensks medvetande. När en erfaren sanatorieläkare, efter att ha personligen följt fallet under år, förklarar sin patient för helt återställd och arbetsför — och detta i full vetenskap om att hennes uppgift är att undervisa barn — så vet man knappast vilket ord man skall använda för att karakterisera föräldrarnas handlingssätt. Jag förmodar att kloka människor i Ramsele försökt tala förstånd med dem, men tydligen förgäves. Oemottagliga för alla förnufts-skäl vägrar de ståndaktigt dag efter dag att skicka sina barn till skolan, så länge lärarinnan i fråga inte avlägsnas från sin tjänst, och lärarinnan — hon går dag efter dag till sin tomma skola och sitter där de stipulerade undervisningstimmarna, ända tills folkskoleinspektören "behjärtat" ger henne tillåtelse att i sitt hem avvakta situationens vidare utveckling. Av tidningarna framgår också, att en del av föräldrarna inte oroade sig så mycket för den eventuella smittrisen men ändå lät sina barn stanna hemma "för att inte vara osolidariska strejkbrytare"! Ynkligt!

Under tiden mal papperskvarnarna. Skolrådet fun-derar på saken, skolöverstyrelsen behandlar frågan, medicinalstyrelsen uppmanas att granska situationen ur medicinsk synpunkt — och under tiden slår man sig till ro och väntar. Undervisningen ligger nere och, vad som är oerhört mycket viktigare, lärarinnan ut-sättes under tiden för en nedbrytande psykisk press, besvikelse och ovisshet, som enbart den kan vara fullt tillräcklig att spoliera resultatet av de sju årens kamp mot lungtuberkulosen. De senare årens medicinska forskning har riktat uppmärksamheten på vad man kal-lar den psykosomatiska medicinen, sammanhanget mel-lan kroppsliga och själsliga faktorer på det medicinska området och den betydelse denna har just för mot-ståndskraften mot olika sjukdomsframkallande mo-ment.

I detta speciella fall är det visst inte otänkbart att lärarinnan i fråga just till följd av den organiserade förföljelsen mot hennes egenskap av f. d. lungsjuk på nytt kan insjukna i lungtuberkulos, inte därför att den nu övervunna sjukdomen flammar upp på nytt, utan därför att hon på grund av eventuellt nedsatt motståndskraft mot sjukdomen kan infekteras på nytt — av en kanske ännu inte upptäckt och omhändertagen tuber-kulös smittkälla i Ramsele! Jag ber att få påpeka att

jag inte nämner detta som en *sannolikhet* i det aktu-ella fallet utan som en teoretisk möjlighet. Men även om hon förblir kroppsligt frisk, bör hennes psykiska li-dande ge anledning till en allvarlig tankeställare.

Låt oss övergå till händelseförloppet. I dessa dagar har medicinalstyrelsen avgivit sitt yttrande "efter stu-dium av infordrade handlingar i saken" och kommit till den slutsatsen, att det inte finns några medicinska skäl att skilja lärarinnan från hennes tjänst. Enligt en tid-ningsuppgift har medicinalstyrelsens yttrande "kom-mit som en stor överraskning för föräldrarna"! Och det-ta sedan en erkänd tuberkulosexpert redan *innan* hon återinträdde i tjänst förklarat henne för fullt frisk! Det ligger tydligen åtskilligt av sanning i det gamla ut-trycket att "mot dumheten kämpa själva gudarna för-gäves".

När det någonstans i vårt land flammar upp en epi-demi, av barnförslamning, paratyfus eller gulsot, händer det allt som oftast att medicinalstyrelsen sänder en ex-pert till platsen för att hjälpa de lokala krafterna att så snabbt som möjligt ringa in och nedkämpa epidemien. Man frågar sig om det inte också i ett fall som detta, när det gäller en "andlig villfarelse", skulle vara prak-tiskt att snarast möjligt sända en erkänd expert till platsen för att på ort och ställe söka reda upp saken och tala vederbörande till rätta. Ett personligt samtal tar säkert på ett helt annat sätt än ett intyg eller ett yttrande av ett ämbetsverk i kungl. huvudstaden.

Vad man kan förstå hos föräldrarna är omtaken om barnens hälsa — jag har själv fyra barn — men denna omtanke får inte drivas till det absurda. Med samma fog skulle man kunna vägra att sända sina barn till skolan därför att man händelsevis fått reda på att lära-rinnan en gång i sin ungdom haft kikhosta. Hon är visserligen nu frisk från denna sjukdom, men tänk om hon i svalget eller näsan har någon liten kikhostebacill kvar, som kan infektera någon av ungarna! Eller hålla dem hemma från skolan alla regniga dagar, därför att de blir våta om fötterna och kanske förkylda.

Lärarinnan i Ramsele är ett fall som kommit i ramp-ljuset, men det ger anledning till en omprövning av den allmänna inställningen till de lungsjuka sedan de lämnat sanatoriet. En person som friskförklaras från sin lungtuberkulos skall självfallet betraktas på sam-ma sätt som den som aldrig haft sjukdomen, och även den som ännu står under kontroll men som har s. k. slutna lungtuberkulos, d. v. s. inga baciller i upphost-ningen, är fullkomligt ofarlig för sin omgivning. Och slutligen: en snäll gammal morfar eller farmor som har en envis men föga besvärande "gubb-" eller "gum-hosta" och aldrig blivit ordentligt undersökt kan vara en farlig men ej misstänkt smittkälla för barnen i om-givningen!

BJÖRNJÄGAREN

En solig julidag betade några får på liden nedanför Grönfjäll. Det var på eftermiddagen. Betet var saftigt, solen gassade och myggen störde inte nämnvärt. Liden låg strax ovanför den lilla fjällbyn. Lyssnade man kunde man tydligt höra pinglandet från fårens klockor.

Men ingen lyssnade. Det var någon vecka före slåttern. Alla tog igen sig. Tidsnog skulle man få svettas med höbärgningen.

Ingen, inte ens fåren, lade därför märke till ett brunt, ludet djur som rörde sig bland fjällbjörkarna. Det var en björn. Han hade ätit sig led på de mogna blåbären och när hans känsliga luktorgan kändes vittringen från fåren vaknade vilddjursinstinkten hos honom. Ända sen förra sommarn, när han dödat en förskrämd hare som kom i hans väg, hade han längtat efter kött och blod. Och nu tycktes ett lägligt tillfälle komma då han skulle få sin längtan tillfredsställd.

Överrumplingen skedde så snabbt att fåren inte förstod vad det var fråga om förrän två av dem badade i sitt blod. De andra satte iväg åt olika håll, gripna av panik och förskräckelse.

Björnen brydde sig inte om att förfölja dem. Han sög girigt i sig det varma blodet, åt sig mätt på en halv fårkropp och täckte över resten med gräs. Så lufsade han iväg.

Det dröjde inte mer än ett par timmar förrän man visste i byn att björnen varit

framme. Det hade inte hänt på flera år och man stod till att börja med handfallen. Var det en maklig björn som stannade i närheten eller var det en vandrare som redan befann sig flera mil därifrån?

Den sjuttonårige Mika, yngste sonen i den familj som rådde om fåren, brydde sig inte om att fundera. Utan att nån såg det tog han ner faderns mausergevär, fyllde kammaren med skarpa skott och skyndade bort till liden. Han var barhuvad och ansiktet glödde av upphetsning och vrede. Han önskade innerligt att björnen skulle finnas kvar, att han skulle stöta på honom. Oförskräckt och ivrig banade han sig fram genom de krokiga björksnåren.

Av Helmer Grundström

Och björnen fanns kvar!

Han hade kommit tillbaka och vid ljudet av de ivriga stegen och de knakande grenarna släppte han resten av fårkroppen, som han ämnat släpa bort, och reste sig på bakbenen.

Det skedde så oväntat att Mika för ett ögonblick tappade koncepterna. Här hade han fienden på ungefär femton meters håll. Utan betänkande slängde han geväret till kinden, siktade, som han tyckte, mot björnens bringa, och tryckte av. En skarp knall och björnen studsade rätt upp. Men vare sig skottet tog eller ej var

det inte ögonblickligen dödande. Ty innan Mika hann lossa ett nytt skott hade han björnen över sig. Och det var tydligt att björnen var retad till raseri.

Han utstötte ett hiskligt vrål, fradgan stod om hans käft och med den ludna ramen mättade han ett förintande slag mot Mika. Instinktivt kastade sig Mika åt sidan, sökte skydd bak ett par björkar, försökte få geväret i skjutriktning men måste hastigt kasta sig bort till ett nytt snår, ty björnen var hack i häl, besluten att så fort som möjligt förgöra honom mellan sina ramar och käkar.

Men Mika var lika besluten om att försöka klara sig. Och nu följde några dramatiska, uppslitande ögonblick för den unge jägaren. Om det funnits några större träd skulle det gått bättre. Men här fanns ingenting annat än krokiga fjällbjörkar och de gav dåligt skydd. Han hade aldrig tidigare gjort såna hastiga svängar och krumbukter. Men det hjälpte inte. Alldeles bakom sig hade han den flåsande och dreglande björnen, så nära att han inte vågade stanna och rikta geväret mot honom. Hur skulle detta sluta? Han slant på en tuva, var nära att falla och i samma ögonblick han återfick balansen kände han en häftig smärta längs vänstra överarmen. Skjortan revs upp med ett fräsande och blodet sprutade över geväret. Han gjorde en halvvändning, hann få upp geväret och avlossade två skott i rask följd. Mynningen tycktes riktad mot björnens

huvud och nog var det underligt om han inte fått in en fullträff. Men björnen stod lika upprätt som förut. Skotten gjorde honom emellertid konstnerad, han hejdade sig och det var denna paus som räddade Mikas liv. Med väldiga kliv rusade han rakt genom snären, hoppade över den gle-sa gårdsgården och hejdade sig först när han var inne i köket. Först då sjönk han ner på soffan, fullständigt slut och ur stånd att säga något under de första minutererna.

Nån förklaring till blodflödet behövde han heller inte ge, ty det var tydligt för en och var att han varit i kollision med en björn. I en hast blev armen tvättad och ombunden, turligt nog visade det sig att skadorna inte var så stora. Desto större blev vetskapen om hans envig med björnen. I varje hem sökte man fram sina gevär, det blev sju jägare inalles, och så fort det var möjligt ringde man till den en mil längre bort belägna byn Blåtiden där det fanns en ordentlig jakthund. Att försöka angripa björnen utan hund vågade man inte. Det var tydligt att man hade att göra med en ovanligt ilsken best. Och en sån var inte lätt att överlista.

Medan man väntade på hunden rustade man i hast till smörgåsar och kaffe och översåg sin ammunition. Det var möjligt att björnen fanns kvar i liden. Det var också möjligt att han gett sig iväg därifrån. Vem vet, han var kanske sårad och ingenting är farligare än att försöka smyga sig på en sårad björn. Mika var för sin del övertygad om att han träffat honom med första skottet. Däremot tvivlade

han på de två andra. Det hade dock haft det goda med sig att han fått den lilla frist han behövde.

Efter tre timmar anlände hunden i sällskap med sin jägare. Nu var de inalles åtta plus hunden och så bar det iväg. Hunden fick snart upp björnens spår och männen spred sig i skyttelinje. Försiktigt, rädsla för att utsätta sig för några risker, följde de hunden som tycktes förstå vad det var fråga om. Det här tycktes gå bra. Före middagen hade de säkert besten oskadliggjord. Såvida han inte redan var det.

Det visade sig dock att björnen kom deras förhoppningar på skam. Spåret ledde till en bäck och där förlorade de det. Björnen hade helt enkelt följt bäckfåran men om det var uppför eller nedför visste ingen. Här förlorades flera timmar som åtgick för spaningarna. Slutligen fick de åter upp spåret, en kilometer längre upp, men fram mot middagen ledde det ner i en ny bäck. Och här tappade de det definitivt.

Björnen hade varit för slug för dem. Han var ingen ungbjörn, så mycket var tydligt. Han kände knepen och förstod sig på att utnyttja dem. Efter ett par dars resultatlösa spaningar tvangs man att ge upp jakten. Det skedde inte med nån översvalande glädje men alla visste att björnen vid det här laget befann sig åtskilliga mil från deras distrikt. Modstulna och bittra återvände var och en till sina hem.

Mika var mest ledsen för att han inte fått tillfälle att delta i den spännande jakten. Nu tvingades han att sitta hemma och avvakta resultatet. Han behövde inte anlita läkare, såret var inte så djupt, och han kände sig på mer än ett sätt oduglig under väntetiden. Han ljusnade faktiskt upp när han fick höra att björ-

nen klarat sig. Nu hade även han en chans. Ty att han åter skulle stöta på björnen var han övertygad om.

De övriga skakade emellertid på sina huvun. Efter en sån uppståndelse skulle björnen aldrig återvända. Så det var bäst att Mika lade sina förhoppningar på hylan.

Men det gjorde inte Mika. Så fort han frisknat till begav han sig ut i fjällen med mausegeväret. Han strövade vida omkring utan att hitta ett enda spår efter björnen. Hela sommaren och hela hösten strövade han omkring. Han kom ett par vargar inpå livet, var inom skothåll för flera rävar, men han brydde sig inte om något annat än björnen. Han var besatt av tanken på att åter stå öga mot öga med honom.

När den första snön kom började han förstå att hans sökande skulle bli förgäves. Inte ens snön avlämnade några spår och när tjälen satte in på allvar var det meningslöst att ströva omkring i markerna, ty vid det laget hade björnen redan krupit ner i sitt ide. Men var fanns nu detta ide?

Vintern kom och med den snödrivorna. Renhjordarna hade för länge sen sökt sig till kustlandet. Och fjällräven sökte sig allt närmare de små byarna.

För detta slags villebråd hade dock Mika mist allt intresse. Han tänkte fortfarande på slagbjörnen som gett honom ett fullt ärr på vänstra överarmen. Och han visste att denna björn måste finnas nästans såvida den inte kommit i vägen för en krypskytts kula. Men det var knappast troligt; en så förslagen björn utsatte sig knappast för dylika faror.

Alla som kände till Mikas avsikter skrattade medlidsamt åt honom. Äventyret i liden var inte glömt. Men de erfarna och visa förstod att björnen näppeligen

(Forts. å sid. 30.)

Dagssanatoriet i Vrinneviskogen

Sanatorievård i Norrköping för 40 år sedan.

Minnen och glimtar i samband med De lungsjukas förenings
40-årsjubileum

John Luthander hade legat sjuk i tbc hela vintern i en solfattig bostad och hade bara en önskan — att få komma ut till dagssanatoriet i Vrinneviskogen, som låg 6 km utanför staden.

Men det var ej då som nu — patienterna vilka ej övernattade, fingo själva gå den långa vägen fram och tillbaka morgon och kväll för att komma i åtnjutande av frisk luft och den terapi, som då tillämpades för de absolut medellösa — härom berättar för Status nestorn i Norrköpings lungsjukas förening, Gunnar Malmqvist, i Norrköpings lungsjukas förening, Gunnar Malmqvist, den vitale 70-åringen, som själv blev sjuk 1910, vistades på sanatorium lång tid och var dagspatient i Vrinneviskogen i sex somrar och nu kan se tillbaka på ett livslångt värdefullt arbete för de lungsjuka och idag själv är en avbild av hälsan med drag av ädelt åldrande, som få "årskamrater" torde kunna uppvisa.

Vi låta Gunna Malmqvist berätta:

Jag och några kamrater lånade en dragkärra och på den drogo vi ut John Luthander till Vrinneviskogen — men det var försent, han tålde ej den starka luften.

Dr Jäderholm, som var dagssanatoriets läkare och kom att betyda mycket för vår förenings verksamhet, uppdelade patienterna i fyra grupper.

Grupp ett var de stora, tunga och "starka" karlarna, som fingo göra allt grovarbete för sanatoriet, bryta sten

och stubb, vedhuggning och hemforsling av 150 liter mjölk om dagen. Mjölken var för övrigt synnerligen tunn.

Grupp två fick göra snickeriarbeten, laga sängar o. s. v.

Grupp tre fick hjälpa till med disken och städningen och grupp fyra skulle endast äta och vila — promenader behövdes ju ej på det sanatorieschemat, ty det fingo vi nog av på promenaden mellan sanatoriet och staden morgon och kväll.

År 1912 byggde patienterna själva upp en mathall, ett tak uppbyggt av stolpar, där 50 patienter hade skydd för regnet under måltiderna — så nog var det arbetsterapi även på den tiden, men ej med de syften som nu förekomma.

Någon egentlig vård förekom ju ej. Den var individuell efter egna patent. En sjöman ansåg, att man skulle utestänga kyla och värme och gick därför alltid klädd i islandströja och skinnväst hurudant vädret än var.

Kännenheten om behandlingsmetoderna var ej heller så utvecklad. En dag ville syster ge en patient, som fått blödning, het mjölk. Jag protesterade och uppmanade patienten att ej dricka, vilket han åtlydde. Syster rapporterade mig till dr Jäderholm, som kallade syster och

Bild från dagssanatoriet i Vrinneviskogen. Mannen nr 2 från höger är Gunnar Malmqvist, den vitale sjuttioåringen, som klarat sin tuberkulos med glans och blivit en stöttepelare i de lungsjukas förening i Norrköping. Bilden är tagen år 1911.

Gruppen av patienter, systrar och övrig vårdpersonal, från dagssanatoriet i Vrinneviskogen. Bilden tillhör de unika — tagen år 1911.

mig till samtal. Det var syster som fick "skrapan". Jag hade ju egna erfarenheter av lungblödning. Nå, sådant händer ej nu.

Vi hade en kokerska, som hette Emma, som stod på patienternas bästa. Det hände att folk kom till Vrinneviskogen med sina matsäckskorgar och sedan de på behörigt avstånd ätit sig mätta drogo sig närmare sanatoriet för att titta på oss lungsjuka. Men då kom Emma och körde iväg dom med ett. "Va' glör ni på? Tror Ni det är något vanligt menageri?" Kokerskan Emma blev sedan gift med en av patienterna, som var svår, både på spriten och till humöret, men av Emma blev omvänd till en stadgad karl.

Ja, det var en annan sanatorievård då än nutidens och eftervård existerade ej alls. Vår föreningsverksamhet hade kommit igång med vårt lotteri. Vi lungsjuka ville själva göra något med sikte på eftervården. Det var från starten mest understödsverksamhet, men vi siktade högt — att åstadkomma drägliga bostadsförhål-

landen för de lungsjuka och deras familjer. Resultatet är ju också gott men ännu ej tillräckligt.

Även tendenserna till patientförening bland patienterna i Vrinneviskogen kunde skönjas. Ett av de första förhandlingsuppdragen var då vi uppsökte stadsläkare Bunth för att framföra våra önskemål om mattider och liggtureturer och innan deputationen hunnit föredraga sitt ärende bemöttes den med: "Om Ni har några önskemål äro de på förhand avslagna." Ord och inga visor. Nu är det annorlunda, nu händer det ofta att läkaren kallar patientföreningen till överläggningar.

När det började höstas, var "semestern" på dagsanatoriet i Vrinneviskogen slut. Patienterna hade en ny vinter att tillbringa i staden med olika slag av förhoppningar och besvikelser. En del av oss skötte föreningens lotteri. Från lotteritiden kan jag berätta många episoder — om arbetarhustrun som vann en möbel för 1.800:— kr. som vi förvandlade i pengar åt henne och som då hon avhämtade vinsten föll på knä och tackade

Från de lungsjukas förenings högtidliga 40-årsjubileum i Hantverksföreningens stora sal i Norrköping den 15 december 1949. Från vänster Gunnar Malmqvist och Lisa Andersson, två av föreningens pionjärer, De lungsjukas riksförbunds representanter, förbundsordf., riksdagsman Sigfrid Jonsson, och kamrer Einar Hiller. Längst till höger står fören. ordf., Harald Roos.

Gud. "Det är en skänk från ovan", sa' hon. Om fäst-folket som väntade med att köpa möbler till efter drag-ningen. De vann en mahognymöbel och bjöd hem oss på kaffe efteråt. Eller om familjefadern, som vann en motorbåt för 4.450:— kr., sålde den och köpte Amerika-biljett till sig och familjen, där de nu befinner sig i hög-önskelig välmåga.

Ja, episoderna äro legio. Många ha haft glädje av De Lungsjukas Lotteri i Norrköping, men av bestående värde är de bostadsfastigheter, som av föreningen upp-förts för lungsjuka i Norrköping med dessa lotterimedel, som också givit föreningen möjlighet att bedriva sin verksamhet.

De Lungsjukas Förening och Understödsfond avhöll den 15 december sitt 40-årsjubileum i Hantverksföre-ningens stora sal, som var smakfullt dekorerad med bl. a. föreningens emblem i gult och blått. Ett stort an-tal medlemmar hade mött upp, då föreningens ord-förande Harald Roos hälsade välkommen, och då sär-skilt vände sig till de inbjudna, bland vilka märktes representanter för socialvården, centraldispensären och den juridiska kontrollmyndigheten för föreningens lot-teri. Riksförbundet representerades av ordföranden riksdagsman Sigfrid Jonsson och kamrer Einar Hiller. Från doktor Frölinder, som själv var förhindrad när-vara, upplästes ett hyllningstelegram.

Arrangemangen vid jubileet voro värdiga och gedig-na. Föreningens pionjärer, Gunnar Malmqvist och kas-sörskan Lisa Andersson, avtackades av ordf. Harald Roos med blommor. Styrelsen avtackades av herr Malmqvist.

Norrköpingsföreningen har gjort en pionjärinsats för de lungsjuka och därmed utträttat en samhällsgärning av betydande omfattning, vilket betygades av köpman Harry Andersson, Norrköping, som varit föreningens

siffergranskare, och av riksdagsman Sigfrid Jonsson, vilken överlämnade en minnesgåva från riksförbundet och bl. a. yttrade:

"Det har skett storverk, men mycket återstår än i kampen mot tbc, denna sjukdom som ju har en social bakgrund och för inte så värst länge sedan kallades en "proletär sjukdom". Det är stora frågekomplex som nu skall lösas ifråga om god yrkesutbildning, arbetsträning, de sjukas rättigheter och ej minst bostadsfrågan. Norrköpingsföreningens insatser när det gäller den sistnämnda borde nog bli vägledande för de åtgärder vi hoppas på från myndigheterna. Vi inom riksförbundet har stor respekt för landets äldsta förening och hoppas att vi skall ha kommit relativt sett lika långt när vi en gång firar 40 år."

Ehå.

NATIONALFÖRENINGENS KVARTALSSKRIFT

häfte 4 1949 innehåller bl. a. en artikel "Aktuella syn-punkter på urogenitaltuberkulos" av överläkare Einar Ljunggren samt en redogörelse om sysselsättnings-terapi på sanatorium, "Erfarenheter av tre års syssel-sättningsterapi", av Margareta Löwen. Två nya lyx-telegramblanketter, som finnas tillgängliga vid tele-grafstationerna från mitten av januari, presenteras och man stöder Nationalföreningens arbete genom att an-vända dessa blanketter. Kvartalsskriften kan köpas i lösa häften genom bokhandeln till ett pris av 50 öre per styck eller rekv. direkt från Svenska Nationalföre-ningen mot Tuberkulos, Västra Trädgårdsgatan 11 B, Stockholm.

BRÖDERNA OLSSONS BILVERKSTAD MOKORSET

Tel. Myssje 46, anknytn. bostaden

Fullständig bilservice
Texaco bensin och oljor

AB STÅLMANUFAKTUR

KAFFETRYCKKOKAREN

SPARPETTER

i rostfritt stål, som sparar kaffe med 40 % mot den gamla kokmetoden och framstäl-ler ett förnämligt kaffe med högre arom trots mindre kaffemängd, bildar ingen garvsyra, kokar icke över.

ATERFÖRSÄLJES

hos varje välsorterad järn- & bosättnings-affär samt i varuhusen.

FÖRSÄLJNINGSKONTOR:

Drottninggatan 30
Stockholm
Tel. 21 47 11

Pilfinksgatan 8
Göteborg
Tel. 16 20 23

«LITE GLADARE, OM JAG FÅR BE!«

Varför finns det så få roliga böcker i sjukhusbiblioteken? Frågan ställdes för en tid sen i "The Book Trolley" (BOKVAGNEN), de engelska sjukhusbibliotekariernas facktidskrift. Och artikelförfattaren berättade att han som svar på en uppmaning till läsarna i ett tidigare nummer av tidskriften, att de skulle inkomma med förslag på lämplig humoristisk litteratur för ett sjukhusbibliotek, motgitt summa summarum ett, säger ett svar. Klokt nog tolkar inte artikelförfattaren i "The Book Trolley" detta som ett deklara-tionsbevis för det engelska språkets humoristiska litteratur. Det är ju tvärtom så att den engelskspråkiga litteraturen är allt annat än urarva när det gäller böcker vilka, för att tala med Frans G. Bengtsson, "alstrar extatisk glädje under läsningen". Det klena resultatet av den till de engelska sjukhusbibliotekarierna riktade rundfrågan om lämplig humoristisk litteratur förklarar med att vad som är humor som så mycket annat är en smakfråga, och att folk som har till yrke att syssla med böcker ofta är benägna att anse en bra bok mindre litterärt värdefull om den råkar vara rolig.

Hur är det ställt i Sverige med de roliga böckerna i sjukhusbiblioteken? Vi har inte tillräckligt många sjukhusbibliotekari-er för att det ska löna sig med en rundfråga, men det kan i alla fall inte skada ta sig en funderare på saken. Om man bläddrar i en del kataloger från sjukhusbibliotek ska man ganska snart finna att det på sina håll blir glest mellan skratten om de ska hämtas ur vårdanstaltens bibliotek. Och det är skada!

Det finns t.ex. sanatoriebibliotek med i och för sig imponerande bokbestånd,

där man bland kanske ett par tusen volymer bara kan plocka fram ett försvinnande fåtal som är vad man i egentlig mening kallar *roliga* böcker. Det finns stora sanatoriebibliotek där man förgäves letar efter en bok av Albert Engström, för att nu nämna en humorist som är älskad som ingen av det svenska folket. Hur många sanatoriebibliotek har några böcker av Hasse Z., Frank Heller, Falstaff Fakir, för att ta ytterligare några svenska författare som sannerligen inte är tråkiga, åtminstone i de flestas ögon. Hur många sanatoriebibliotek har ett album med teckningar av O. A. eller Thorvald Gahlin, två odödliga humorister.

Litterära finsmakare må rynka på näsan åt Wodehouse, den engelske humoristen. Den grimasen är deras ensak. Men den som skriver de här raderna minns

från en av sina sanatorievistelser en 18-årig pojke, som av sina kamrater fick en Wodehousebok i födelsedagsgåva. Grabben var svårt sjuk, vi visste det, han anade det. P. G. Wodehouse kommer inte att läsa detta men det kan i alla fall bli sagt att den berömda engelske författaren sannolikt aldrig gjort någon av sina många läsare en större tjänst än vad han gjorde den pojken. Där låg en allvarligt sjuk människa i en sanatoriesäng och upptäckte plötsligt att böcker kan vara roliga, att böcker kan hjälpa en att glömma en svår belägenhet, att glömma plågor och dystra tankar. Att böcker kan hjälpa en att skratta. För det var vad den där grabben började göra mitt uppe i allt

sitt elände. Det är ingen osanning säga att han levde på Wodehouse och sprutor tills en blodstörning tog honom någon vecka senare. Vid hans dödsbädd var den solige, vänlige, livsbejakande Mr Mulliner, och ett är säkert: man kan vara i mycket sämre sällskap när man ska dö.

Detta är ingen maskerad förlagsannons för P. G. Wodehouse. Inte för någon annan författare heller, vad den saken beträffar. Bokmarknaden ser faktiskt ut att klara sig ändå. Men är inte bokbestånden i en del av våra sjukhusbibliotek ett uttryck för överambitiöst folkbildningsnit? Är det inte en fara att vi tar för högtidligt på uppgiften att bedriva folkbildningsverksamhet på våra vårdanstalter, att vi riskerar kramp därför att vi spänner oss på kolstybben i stället för att lekfullt jogga på skogsstigen? Är t.ex. inte åtskilliga sjukhusbibliotek lite för "litterärt riktiga"?

Det är en god sak och en sak att vara tacksam för att sjukhusbiblioteken nu undan för undan förbättras, att äldre värde-lös litteratur rensas bort och ersätts med nya bra böcker. Och det är alldeles utomordentligt att t.ex. sanatoriebiblioteken via Nationalföreningens centralbibliotek nu för första gången får tillgång till den facklitteratur och de fack-tidskrifter, som många sanatoriepatienter behöver för sina studier under sanatorievistelsen. Men många sjukhuspatienter, i själva verket de allra flesta, är inte inriktade på studier. Och de är inte litterärt orienterade. Vi måste skapa sjukhusbibliotek som är folkbibliotek också i den meningen att de kan vara till nytta och glädje, framför allt glädje, för denna den största patientgruppen.

De boksynta, de litterärt orienterade, kan själva finna sig tillrätta i ett bibliotek. De reder sig alltid. Men de andra, de som ännu inte hittat vägen till boken men kanske skulle ha glädje av att finna den? Hur ska vi bäst tjäna dem? En dag får vi kanske alla de sjukhusbibliotekari-er vi behöver, människor som inte bara förstår sig på böcker utan också har förståelse för de oändligt skiftande läsbeho-ven bland sjuka. Men tills dess?

Låt oss till en början se till att bland alla de böcker med vilka vi utrustar ett sjukhusbibliotek det också finns en rejäl samling rolig litteratur. Och låt, oavsett efter vilket system böckerna katalogise-ras, varje sjukhusbibliotek få en "*de roliga böckernas hylla*", en hylla inför vilken den som ingenting vet om böcker dock vet detta: på denna hylla står det roliga böcker. Låt varje bokvagn som rullar sin rond till sängliggarna ta med "*de roliga böckernas trave*", där den kan finna något att hämta som vill läsa blott och bart för att få skratta.

Det sägs att ett gott skratt förlänger livet. Så mycket större anledning att det i patientbiblioteken på våra sjukhus finns böcker som får oss att skratta.

En av de stora filmerna i Sverige under trettioalet var "Intermezzo" med Gösta Ekman och Ingrid Bergman i huvudrollerna.

EN BOK OM FILM

Den svenska biopubliken — och den är ingen liten skara — har väl i stort sett en ganska dunkel aning om den kost den konsumerar, film efter film, vilka kanske var och en ger en upplevelse, men kanske i flesta fall inte den inlevelse och "psykiska inkomst" man väntar sig av biobiljetten. Radiotjänst och Nils Beyer har gjort ett verkligt gott arbete att ge oss en populär men på samma gång saklig och belysande översikt om filmen. *En bok om film* vill kanske framförallt lära oss, att filmen inte är den andliga dussinvara vi konsumerar som ersättning för riktiga konstupplevelser. Och är man inte så väl insatt i filmproduktionens olika processer,

får man kanske lätt känslan av att en film är ett ganska konstlöst hopkok av fotografer och tekniker plus några s. k. filmstjärnor, som mera maskinmässigt i minner och åthävor slaviskt komplettera vad det tekniska maskineriet befäller. Det första intrycket av boken är, att filmen är en konststart. När man följer författarens historik från de första "rörliga bilderna", om stumfilmen, och fram till våra dagars resurser, växer respekten för filmkonsten. Det är väl snarast så, att de verkliga pionjärerna bakom filmen alltid kämpat för att det mänskliga och naturligt äkta hos skådespelaren skall komma till sin fulla rätt, även på filmduken, och

att man sökt anpassa det tekniska maskineriet till människan. Hur det nu är, så är ju i alla fall filmen bilder och inte som teatern, levande människor man möter. Om man har det självklara förhållandet klart för sig, måste väl i alla fall erkännas, att fimmen kommit mycket långt och verkligheten ganska nära.

Ett intressant avsnitt i boken är skildringen av övergången från stumfilm till ljudfilm, en revolutionerande epok inom filmvärlden. Många av stumfilmens stora stjärnor kunde aldrig lära sig "tala". Ljudfilmen betydde katastrofen för många. De slocknade och försvunno i en stjärnlös natt, men ljudfilmen gjorde sitt segertåg genom världen. Ofta var det i och för sig inget fel på skådespelarnas röster, men stämman passade inte till skådespelarnas personlighet, sådan den byggts upp under stumfilmen. Vår egen Greta Garbo tillhörde de få utvalda, som klarade övergången från stumfilm till ljudfilm galant — till Hollywoods oerhörda förvåning!

Ljudfilmens genombrott är bara ett av de många intressanta avsnitt vi råkat snudda vid. I fortsättningen följer redogörelser om filmproduktion och filmkonst i olika länder, om olika arter och tendenser i filmen, allt beledsagat av ett högklassigt bildmaterial från hela världen. Boken avslutas med ett lexikon över regissörer och skådespelare, ett avsnitt som säkerligen kommer att uppskattas av alla, som vill veta något "om

Charles Chaplin i den klassiska scenen i "Guldfieber", där han är utsvulten och äter sina egna skor.

sina stjärnor". Om man slutligen skulle försöka med en kritisk kommentar, skulle denna närmast röra författarens ovilja att gå in på en något djärvare spekulation över filmens utvecklingsmöjligheter, exempelvis dess möjligheter i skolundervisningens tjänst. Men detta är nog att fordra för mycket av en bok, som redan ger så mycken kunskap i ord och bilder till ett pris av endast fem kronor. Så återstår endast för oss att ställa oss i kön av övriga gratulerande kritiker. Nils Beyer och Radiotjänst har givit den breda biopubliken en verkligt värdefull boggåva. Boken vill lära oss att se och förstå filmkonst och ställa denna konst på rätt plats bland de kulturella tillgångarna.

Ting.

Nils Beyer: En bok om film, Radiotjänst, Stockholm, pris 5 kr.

Greta Garbo i filmen Gösta Berlings Saga år 1924.

Pälsen Ni drömmer om...

finner Ni hos

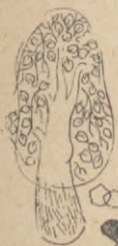
Gör ett besök hos oss — Ni behöver ej känna något köptvång — och övertyga Er om att vi har just den päls Ni "drömt om".

Bräddgatan 1

NORRKÖPING

Telefon 210 02

PILEN och SKÖLDPADDAN

Av Ivar Ahlstedt

Jag har följt en vän till Dakar-planet på Bromma, och efteråt sitter jag framför en frukostbricka vid det stora perspektivfönstret i flygplatsens restaurang. Solen öser frasigt sommarguld över gräs och startbanor. En overallklädd truckförare stannar mitt på fältet och torkar svetten ur pannan. En aluminiumskimrande DC-6:a bogseras fram till start. Vid horisonten växer en svart prick snabbt, får vingar, nos och surrande läte, växer sej ännu större och blir till en vrålande jättestor bålgeting som i vida cirklar kretsar över fältet.

Flygfält! — Men ändå känner jag mej som om jag satt i barndomens stationsväntsal med en besk klass I framför mej på det bruna furubordet. Här är allting uppförstorat — ljuset, vidden, uniformernas pressveck, tidtabellerna. Men drömmen är densamma, instängdheten — ångesten hos den som blev lämnad kvar.

I stationsväntsalen vid lokalbanan drömde vi om äventyret. Men på flygfältet blir äventyret mera påtagligt. I stationshuset drömde vi i etapper. Först drömde vi oss med rälsbussen in till staden, därifrån till stambanans mäktiga tågsätt med väldiga el-lok, sedan till huvudstaden, och först därefter vågade vår tanke ta tåg ut i vida världen. Vi drömde ännu inte med flyg, bara med tåg. Vi var jordbundna. Vår dröm var intensivt häftad vid tåget, sångerna vi diktade hade inte vingar, de ackompanjerades alltid av hjulens sång, takten markerades av skenskarvarnas regelbundna dunkande, hetsigt sjöng det inom oss — bort... bort... bort...

Här är det annorlunda. Inför våra ögon lyfter planen och svävar bort i det osäkra, genomskinliga elementet

luft, som alltid är obeständigt, rörligt, farligt, något som man måste vara på sin vakt emot, gång på gång bekämpa och besegra.

På den tiden fanns det alltid något av trygghet i våra drömmar, tågets trygghet, det väldiga trycket som bin-

Vi drömde ännu inte med flyg, bara med tåg. Vi var jordbundna. Vår dröm var intensivt häftad vid tåget, sångerna vi diktade hade inte vingar, de ackompanjerades alltid av hjulens sång, takten markerades av skenskarvarnas regelbundna dunkande... bort, bort.

Några av oss reste till fjärran länder, andra blev kvar i drömmen om resan . . .

der hjulet och skenan tillsammans. Så fick äventyret något hemvävt säkert över sej. Och hur långt vi än kom bort i världen, så ledde alltid de trygga parallella spåren tillbaka. Men luften lämnar inga spår, inte ens som havet ett flyktigt bubblande kölvatten och vågors försonande skvalp mot hemmets stränder när fartyget stävar från land.

Att resa, att förflytta sej — från plats till plats och från människa till människa — är det nödvändigaste av allt, och drömmen om att resa är vår viktigaste kompensation. Utan den skulle vi snart dö i vår fångenskap. Våra ställföreträdare, de resande, kommer alltid att vara våra största hjältar. Rörelse är liv. Endast genom att resa kan vi komma i kontakt med livets innersta hemligheter.

Den hastighet med vilken vi förflyttar oss har i och för sej ingen betydelse, sköldpaddans eller pilens fart, det är i grunden oväsentligt. Men för vår äventyrsdröm är hastigheten och elementet av stor vikt. Drivkraften är densamma, samma oro och längtan finns innanför sköldpaddans skal som i pilens hypersnabba vibrationer.

Det finns pilmänniskor och sköldpaddsmänniskor, kommer alltid att finnas. Det fanns det också bland oss, vi som satt i stationshuset framför en klass I och väntade på tåg. Nåra av oss reste, andra blev kvar i drömmen om resan. Nåra av oss ska alltid utan fruktan bestiga pilen och följa med i dess svindlande färd. Men nåra av oss ska också bli kvar. Vi kan aldrig bli vänner med luftens element. Vi har ännu inte blivit det med havet, och ändå har det varit nödvändigt att segla i så många tusen år.

Det är också nödvändigt att flyga, nödvändigare än att leva. Men sköldpaddan kommer ändå alltid att vara vår räddning, vi som inte vågar lyfta oss från den trygga marken, elementet varifrån vi kommer och dit vi ska återvända.

Under frusen mark

Under frusen mark
slår jordens hjärta
tunga, varma slag. —
Själens rop,
en isad smärta,
är just nu
mitt eget jag. —

Men varmt blod
skall välla
ur isig vintersömn,
och min tårflods
heta källa —
smeka till liv
min drömda dröm.

TOR BERGNER.

När vi ser pilen ovanför våra huvuden ska vi känna en stingande oro och längtan och vi ska mana på sköldpaddans sävliga kravlande, men vi ska inte känna oss dömda. Vi har samma mål. Det är resan som är målet, rörelsen, förflyttningen . . . bara den som stannar är dömd.

E. HILLER:

ANTI-TUBERKULOS-ARBETET PÅ ISLAND

Minne från en tjänsteresa till sagornas ö

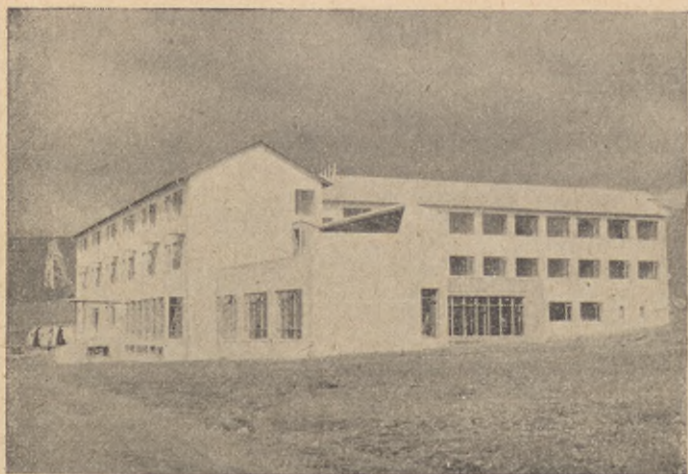
Den som en gång haft förmånen att få besöka Island, har i ordets fulla bemärkelse blivit *bergtagen* och man bör av den anledningen helst inte vara ute i officiella ärenden. I sitt uppdrag gör man sig nämligen då — om inte förr — orättvisa i förhållande till normal förmåga — varför? — jo, därför att intrycken och upplevelserna stormar sig över ens person och gör allt så formidabelt och fantastiskt att man verkligen får erfara, att man hamnat på sagornas ö.

Island kallas också kontrasternas land. Det är de naturliga motsättningarnas land, "ett land liggande mellan polaröarnas ismassor och flammorna från djupet", som en fransk geograf så träffande har skrivit. Ett land med jöklar, glaciärer och vulkaner, med vidsträckt snömarker omväxlande med varma källor. Ett land, där man kan bada i fria luften vintertid. Ett land med vackra fjordar och dalar, med stora lava-ödemarker, ofruktbara och skräckinjagande i sin ödslighet. Ett land med sjöar och älvar, som buktar sig genom gröna ängar och marker av fantastiska färgsymfonier och med en klarblå himmel och kristallklar luft.

Detta är Island. Man förbinder gärna Island med något öde kallt och fjärran innan man fått uppleva landet. Men islänningen själv brukar säga: "namnet är utan tvivel den kallaste delen av vårt land", något, som den, som gästade Island och lärt känna landet och folket gärna understryker.

På inbjudan av Samband Islenskra Berklaskjuklinga, vilket översatt till svenska betyder Isländska förbundet för tuberkulossjuka, startade vi resan till Island från Kastrups flygfält i Köpenhamn två representanter för vardera Danska, Finska, Norska och Svenska riksförbunden för lungsjuka, för att dels delta i Isländska förbundets 10-årsjubileum och dels hålla första styrelsesammanträdet i De nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation. Händelsen var historisk för islänningarna så tillvida, att det var den första nordiska sammanslutning som stiftats på Island och rönt stor uppmärksamhet av pressen och inte minst av landets regering och huvudstaden Reykjaviks styrelse.

Resan från Köpenhamn tog sju timmar. Island ligger mitt ute i Atlanten, som en gräns mellan den gamla och nya världen,

Arbetshemmet.

Elev- och funktionärsbostäder.

och det torde vara unikt för alla islandsresenärer att få se så mycket av landet redan när man närmar sig från havet.

I det föregående har nämnts om den kristallklara luften. Det är denna som är anledningen till att man från flygplanet på långt avstånd ser glaciärerna skina och det beror också på atmosfärens renhet, att man får uppleva de ständigt skiftande färgerna över land och hav och skiftningarna i landskapsbilderna. Smala dalar, stora högslätter omgivna av berg, vart och ett med sin egen färg och särprägel och en terräng som buktar sig i lavamarkernas svarta, röda och gråa färger.

Den isländska gästfriheten började redan i flygplanet. Flygvärdinnorna hade inte bara omsorg för vårt välbefinnande under överresan. Redan när vi passerade Färöarna och Shetlandsöarna började deras utmärkta egenskaper som guider göra sig gällande. Så när vi tog mark på Reykjaviks flygfält visste vi en hel del om Islands historia och benämningarna på de olika naturfenomen vi passerade vid inflygningen.

Under de dagar vi vistades på Island skulle vi också få lära känna ett folk av stora kulturmått. Landet har 130.000 invånare och är Europas yngsta. Det isländska folket är skandinaviskt med någon blandning av kelter, som dock icke är framträdande i det yttre. Islänningen är för det mesta blond och av hög resning, kanske i sitt sätt något egensinnigt och otillgängligt för främmande, ungefär som vår norrlänning alltså, men har också i likhet med vår norrlänning stark karaktärsfasthet, beslutsamhet och handlingskraft.

Hos den isländska mentaliteten finner man inkarnationen av demokrati, ordet är där inte bara ett synonymt begrepp. Man lever och handlar demokratiskt. Kategoriklyvningar bland befolkningen var knappt märkbar, men tolerans och att *alla skulle göra det bästa för alla*, blev ett bestående intryck.

Sedan vi på detta sätt på platsen fått lära känna folket förundrade det oss inte vad detta folk och land utträttat i kampen mot tuberkulosen.

På Island har hela folket som en man deltagit i kampen mot tuberkulosen jämsides med det isländska förbundet mot tuberkulos "S. I. B. S."

Denna organiserade kampanj har pågått i tio år, och har nu som ett monumentalt bevis på, vad enskild uppoffring och ide-

ellt arbete kan skapa, en av världens i sitt slag främsta anläggningar, nämligen arbetshemmet för tuberkulösa, som byggts i Reykjalundur drygt en mil från huvudstaden Reykjavik.

Det verkar också nästan som en saga när man relaterar detta arbetshemms historia.

År 1944 fanns på platsen 100 amerikanska militärbaracker, som vid freden inköptes av S. I. B. S. Redan 1945 kunde 20 pensionärer ta dessa baracker i besittning i väntan på att huvudbyggnaden skulle bli färdig för sitt ändamål.

I september 1948 kunde huvudbyggnaden tas i bruk. Den har en areal på 1.000 kvm. och innehåller matsal för 150 personer, samlingsal och 40 elevrum som i komfort och modernitet kan

mäta sig med de flottaste hotell. Sålunda har varje elevrum eget badrum och toalettrum. Varje elevrum är ämnat för två inneboende. I källarvåningarna äro verkstäderna inrymda, allt modernt och hygieniskt. Gedigen utbildning i snickeri, tapetseri, måleri och mekanik m. m. lämnas här.

För personal och elever finnes dessutom 13 st. småvillor om 75 kvm. vardera, alla tip-top moderna med bad, centralanläggningar för telefon och radio. Av barackerna kvarstå nu 20 st. som i väntan på fortsatt utbyggnad användas till verkstäder och lagerlokaler.

För sjukvården inom skolan är helt naturligt väl sörjt. Eleverna står under ständig kontroll. Arbetshemmet är utrustat både med röntgen och vad som hör till en modern sjukklänik. Författaren erhöi f. ö. en penicillinbehandling för begynnande influensa under vistelsen på arbetshemmet, med omedelbart gynnsamt resultat.

Chefen för denna stora verksamhet, doktor Oddur Olafsson, en man i sina bästa år, som själv haft årslång sanatorievistelse och som sålunda genom egna erfarenheter känner sitt klientel, yttrade helt anspråkslöst i ett av sina föredrag "att på Island har ej eftervården för lungsjuka rönt samma stora intresse som i andra länder". Det måste vara en islänning som är så blygsam över ett livsverk, upprättat inom loppet av ett tiotal år.

Doktor Olafsson gav de lungsjuka det erkännandet, att de själva gjort eftervården aktuell genom att påvisa det negativa i att lämna understöd enbart för att den sjuka skall kunna existera till nästa sjukhusvistelse, i stället för att genom klok eftervård och omskolning ge de sjuka ett passande yrke och därmed

Isländska kvinnor i nationaldräkt.

möjligheter till bättre levnadsstandard, vilket ju också slutligen måste vara en fråga av stor nationalekonomisk betydelse för samhället.

Eleverna på Reykjalundur äro uppdelade i tre kategorier:

1. Smittofria, som utgöra 1/3 av antalet.
2. Kroniker i besittning av en betydande arbetskraft.
3. Patienter som ej kunna klara sig i normala produktionen.

Den sista kategorien motsvarar vad som i Sverige är avsett att bliva s. k. skyddad sysselsättning.

Man sörjer här för eleverna på arbetshemmet på ett sätt som manar till efterföljd, i det att varje elev verkligen får lära ett riktigt yrke och även kan få taga vederbörliga examina. Det tillämpas nämligen även teoretisk utbildning. De examina eleven har att avlägga sker i en normalskola i Reykjavik eller annorstädes.

Eleverna betala för uppehållet på hemmet med värdet av två arbetstimmar per dag, vilket väl kan anses humant. Dessutom utgår statsanslag, motsvarande de kostnader staten skulle ha att vidkännas för elevens sanatorievistelse.

Elevernas arbetstid anpassas efter vederbörandes hälsotillstånd. Arbetsstyrkan är f. ö. uppblandad med normalarbetskraft, vilket ur alla synpunkter kan anses välbetänkt, med tanke på att för de flesta eleverna utgör vistelsen vid hemmet en successiv övergång till det normala arbetslivet.

Verksamheten måste också drivas i ett sådant tempo och med sådan tillverkning att den blir ekonomiskt lönande. Bl. a. här för äro också fullt friska personer anställda.

Omsättningen på tre år är c:a 4 miljoner kr. och överskottet har uppgått till 89.000 kronor.

Vi fingo otaliga bevis på allmänhetens uppskattning och intresse för S.I.B.S. verksamhet. Arbetshemmet kostar fullt färdigt 5 miljoner kr. Till detta har hela folket bidragit genom direkta penningbidrag, genom att köpa av S.I.B.S. utgivna märken av olika slag, lotter på segelbåtar, bilar, pianon, ja t. o. m. flygplan har utlottats.

Isländska alltinget (riksdagen) har stiftat en lag om skattebefrielse för gåvor som skänkes till S.I.B.S. Denna lag gav S.I.B.S. 1/2 miljon till hemmet. Vidare har alltinget av statsmedel beviljat över 1 miljon kr. i byggnadsbidrag till hemmet.

Det isländska tuberkulosförbundet helhetsinkomster sedan grundandet utgör nära 6 miljoner kronor. Fantastiskt av detta lilla land, men också ett vittnesbörd om en manifesterande folkvilja att utrota folkfienden tuberkulos, som ju ändock angår ett helt land, som är drabbat av detta gissel.

Tuberkulosen på Island har också varit svår och är det fortfarande genom att den kommit så pass sent till landet. I sin svårighetsgrad räknar man med att den står på den nivå vi hade här i landet för flera tiotal år sedan.

Vid invigningen av arbetshemmet på Reykjalundur deltog statsministern och ett flertal av hans statsråd, jämte otaliga notabiliteter från kommunala verk och organisationer. Alla framförde i värtaliga anföranden sina erkännanden av den samhällsgagnande verksamhet S.I.B.S. utfört.

Att man på officiellt håll även gav sitt erkännande till bilandet av De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation, fingo vi genom mångahanda angenäma upplevelser som regeringens och Reykjaviks stads gäster erfara.

Vilket som var den största attraktionen på Island, om det var de varma källorna, springkällan Geysir, vulkanen Hekla, vattenfallet Gullfossen eller sensationen att i klart väder se milsvitt framåt, ja, det är svårt att avgöra, allt var storslaget och för oss underverk.

Kanske var det dock besöket vid Geysir som attraherade mest. Isländska regeringen inbjöd oss till en resa i turistbuss genom större delen av landet, med ingen mindre än statssekreterare Gudmundsson som färdledare.

Vulkanen Hekla i utbrott.

Första anhalten var Geysir. Den eruperande, varma källan, som vid vår ankomst verkade vara en liten svensk damm, var c:a 30 meter i diameter. Vi voro ej särdeles imponerade där vi stodo på berget i den pinande blåsten och väntade att något skulle hända. Islänningarna själva väntade dock tålmodigt. Källan eruperar dagligen och vid tämligen bestämd tid. För att påskynda utbrottet matade statssekreteraren "Geysir" med ett fat såpa på 50 kg.!

Efter c:a två timmars väntan fingo vi höra tre fruktansvärda dån från Geysirs innandöme och en kokande vattenpelare på 60 meters höjd kastades upp i luften. Då gällde det att sätta sig i säkerhet om man ej ville skällas! Utbrottet varade en dryg halvtimme och slutligen vräktes ur kraterhålet en väsende ånga som ur ett ginungagap interfolierat med täta knallar av explosioner.

Därefter fortsatte vi till ett av jordens mäktigaste vattenfall, Gullfossen, som ligger 123 km. från Reykjavik. För att komma dit fingo vi färdas genom lavaöknen, på en väg som ej tillät möte, utan att ena fordonet fick köra upp i lavamarken. Diken fanns ej, åtminstone ej efter vägarne.

Sevärd var också den lilla staden Lefoss, varifrån man kunde se toppen pu vulkanen Hekla.

Vi fingo också besöka Thingvalla, "världens åttonde vidunder", som det kallas, där världens äldsta folkstyrda riksdag samlades redan vid 10:e århundradet ända intill mitten av förra århundradet. Platsen bestod av en vacker dal, omgiven av bergformationer av de mest underliga slag, där riksdag sålunda hölls i det fria i forna dagar. På platsen fanns massor av minnestenar över bemärkta män.

Slutligen fingo vi även besöka Reykjaviks stads varmvattenanläggningar, som håller hela staden och omgivningarna med varmvatten och centralvärme. Tänk er, ärade läsare, att bara vrida på en kran och få härligt varmt vatten och värme i huru stora mängder som helst — utan att behöva ha samvete för bränslelicens eller eldningsbesvär av något slag. Vattnet kommer nämligen från de varma källorna och kan användas till allt — både till matlagning och dryck — och härliga svavelhaltiga bad, bra mot reumatism. Svavelhalten påverkar ej smaksinnet och är ej skadligt på något sätt.

Det berättas att Churchill vid sitt besök under okkupationen tivolade på att vattnet var så varmt som sades, varför han trots avrådan stack ned sitt kungliga ministerfinger i källan. Men den gången blev den gode Churchill bränd! Temperaturen på vattnet i de varma källorna är nämligen 98 grader.

FLICKAN I REGNET

Av Sven O. Bergkvist

Den dagen kom hösten, regnet drev in från havet och dom första löven virvlade omkring efter gatan. Jag satt vid fönstret och förstår inte varför jag just lade märke till henne, flickan med den gröna regnkappan och med den gröna huvan, som hon dragit långt ner över pannan.

Jag hade bott läge vid hamngatan, i huset längst neremot magasinen, och det var mycket sällan jag såg nån mänska. Jag såg bara människor. Gatan var starkt trafikerad, trottoarerna rikligt befolkade.

Kanske berodde det på hennes blick. Just som hon gick förbi mitt fönster såg hon upp genom regnet och för ett ögonblick fattade jag hennes ögon med mina. Jag tyckte hennes blick var så underlig, dystert på ett alldeles särskilt sätt, bitter på ett oändligt sätt. Jag tyckte att den blottade ett sår inom henne, ett djupt, svidande sår.

Snart var flickan borta. Jag tände för säkerhets skull en cigarett.

Men snart kom hon tillbaks, vandrade åt andra hållet, och jag tyckte mej åter se hennes ögon, det svidande såret nånstans inom henne.

Nu drev regnet allt kraftigare in från havet, trädde plötsligt fram ur diset därute där båtarna låg förankrade, kom svepande med vinden och det stänkte vitt och gråaktigt skum över kajkanten.

Flickan böjde sej framåt för att undgå det mesta, men vattenet rann stritt utför hennes ansikte. Hon drog den gröna huvan än längre ner över pannan, just som hon vandrade förbi mitt fönster.

Jag satt och tänkte på flickan. Jag undrade över mej själv. Det var så sällan jag såg nån mänska. Jag hade bott i staden länge. Jag såg människor.

Och plötsligt såg jag flickan för tredje gången. Jag såg inte så mycket av hennes ansikte, men jag såg att det hade förändrats. Genom en sekund såg jag hennes blick och den hade klarnat, var inte längre så dystert, så bitter — jag kunde inte se såret inom henne.

Jag satt och såg efter henne. Jag undrade fortfarande över henne, såg en mänska. Men nu var hon inte så böjd, trots att vinden utifrån havet hårdnade till allt mer och mer, trots att regnets styrka ökade.

Hon vandrade rak, stark.

Slutligen såg jag henne försvinna bakom dom grå, sneda båtusen. Dit nådde också dimman och hon slukades av dimman och var borta.

Jag satt och tänkte över flickan. Jag hade plötsligt sett en mänska, Jag hade bott i staden länge. Staden hade lärt mej att se människor.

Jag satt där och tänkte och blossade på cigaretten. Men så helt plötsligt såg jag nära män komma springande från båtusen. Dom sprang upp över gatan, försvann in på en gård. Efter en kort stund kom nära andra människor och tittade fram bakom båtusen, vände genast tillbaks, hastigt.

Efter en stund hörde jag ambulansen. Den slukades av dimman borta vid dom grå husen. Snart kom den tillbaks, fortsatte med fart upp mot staden.

Då öppnade jag fönstret och vinden svepte kallt regn i mitt ansikte.

Snart kom ett par hamnarbetare förbi. Jag frågade dom vad som hade hänt.

En flicka, sa den ene. Hon har dränkt sej . . .

Och nånting underligt välldes upp inom mej. Jag stängde fönstret. Snart var allt som vanligt därute. Människor vandrade av och an, människor.

VIVI BRANDT:

»Bocken som trädgårdsmästare»

Att det har sina sidor att vara lärare utan pondus, fick adjunkten erfara — men elevernas lilla intrig tog en annan vändning än de tänkt sig.

Klassen var i fullt uppror.

— Stilla nu! bönföll adjunkt Bock och såg hjälplöst ut över den bubblande och kokande församlingen. — Kära vänner, ni måste vara stilla!

Men ingen av de "kära vännerna" tycktes höra honom. Disciplinerna där nere var fullt upptagna med något, vad det nu kunde vara, som tycktes roa dem ofantligt.

Där hade han det! En papperslapp gick från bänk till bänk, och munterheten steg. Adjunkten slog flata handen i katedern, men han hörde knappt smällen själv för stojet där nere . . . Nej, det här gick inte an! Han reste sig och steg ned från katedern.

Adjunkten var rätt lång och kraftig, men det var något tillbakadraget och försynt över mannen, som verkade så underligt hjälplöst. Under de tre veckor, som förflutit sedan höstterminen började, hade hans kära elever enats om att "tämja Bocken", som de sade, och de visade därför inte alltid erforderlig ordning och disciplin.

Adjunktens ögon klippte nervöst, när han stannade nere i mirtgången.

— Ge mig den där lappen! nästan röt han. I varje fall sade han det såpass högt, att de närmast sittande uppfattade orden, och oron lade sig något.

Erik Löf, som för tillfället hade lappen, presterade en överdrivet elegant buggning, då han överlämnade den till läraren. Adjunkten kastade en hastig blick på lappen och blev med ens blossande röd. Det var en teckning han höll i handen. Den föreställde en getabock med människoliknande huvud, vilket bar adjunktens karakteristiska drag. Bocken var försedd med något slags betsel, och bredvid honom med tömmarna i handen

och vilt svängande en piska i luften stod en yngling, som av allt att döma skulle föreställa Sven Brovall, klassens värsta bråkstake och adjunktens mest fruktade plågoris. "Bocken tämjes" stod det under den infama teckningen.

Adjunkt Bock yttrade inte ett ord. Han orkade inte ställa till räfst, inte fråga efter syndaren, inte hota med rektorn, som han kanske borde ha gjort. I stället gick han tillbaka upp i katedern med den fatala teckningen i handen. Han fick några rynkor i ansiktet, som eleverna, och i synnerhet flickorna i klassen fann oemotståndligt komiska. Munterheten ville inte lägga sig.

När larmet var som värst gick dörren upp, och rektorns satta men myndiga gestalt uppenbarade sig i dörröppningen. Det blev med ens dödsstillta i klassen. Alla väntade sig att få höra de stereotypa orden från rektorsläppar i dylika situationer: — Jag trodde klassen var utan lärare! Men de kom inte. Rektorns skarpa blick snuddade vid katedern och gled ut över klassen.

— Herr Sandell är sjuk, så det blir inte någon slöjd i dag. Pojkarna får gå hem efter timmens slut, sa han bara.

Så gjorde han helt om, och dörren föll igen efter honom. Inte ett ord om det vilda levernet — inte en förebräelse till läsaren.

Resten av timmen förlöpte i stillhet. Adjunkten kunde utan störande intermezzon genomgå den nya historieläxan. Teckningen höll han hela tiden i handen. Först då det ringt för lektionens slut och klassrummet var tomt, lade han märke till vad det var han stod och höll på. Med en grimas vek han ihop lappen och stoppade den i fickan.

Adjunkt Bock var färdig för dagen, men för att undvika att komma i samspråk med kollegerna väntade han tills det ringt in på nytt, innan han gick till lärarrummet och hämtade sin rock och hatt. Först när han kommit ut på gatan i den klara höstsolen kände han sig lättad. Ännu en svår dag var till ända. Nu hade han en hel eftermiddag och en hel natt att ta igen sig på. Det skulle bli skönt.

Det var en förarglig historia det där med teckningen. Han hade visst inte tagit det på rätt sätt. Och att rektorn skulle dyka upp, just som stojet var som värst! Allting gick visst på tok för honom vid den här skolan. I den lilla landsortsstaden, där han vikarierat året förut, hade det gått riktigt bra, och han hade nästan gått och inbillat sig, att han hörde till de så kallade "födda lärarna". Men den villfarelsen hade han hastigt om också föga lustigt blivit tagen ur här i huvudstaden. Han hade inte alls hand med ungarna här — begrep inte hur de skulle tas . . .

När han anlände till sitt pensionat var det över en timme kvar till middagen, varför han gick upp på sitt rum för att ta igen sig en stund.

Det låg ett par brev på skrivbordet. Det ena var en räkning från en bokhandlare, men det andra såg intressantare ut. Det var ett ljusrött kuvert med en fin men ojämn kvinnlig skrift, som han inte riktigt kunde placera. Han slet upp kuvertet, fick fram den ljusröda biljetten och läste ivrigt och med stigande förvåning:

Käre Adjunkt Bock!

Ber om ursäkt för att jag så här utan vidare tillskriver Er, men då vi båda tydligen är ensamma här i staden hade jag tänkt, att vi två skulle kunna umgås lite med varandra. Vad skulle Ni säga om en Djurgårds-promenad söndag förmiddag i det härliga höstvädret? Om Ni har lust, så möt mig på Odenplan kl. 10.

Er förbundna
Inger Blom.

Adjunkt Bock läste den lilla biljetten gång på gång med stigande hetta. Det här var då sannerligen oväntat! Fröken Blom, den käcka lilla handarbetslärarinnan vid skolan, skrev till honom på detta sätt! Hon hade alltid varit så vänlig och rar de gånger han växlat några ord med henne i skolan, men att hon kunde ha lust att närmare lära känna honom hade aldrig fallit honom in. På det hela taget hade han aldrig inbillat sig, att någon dam kunde åstunda hans sällskap. Han hade sig veterligen inget "fruntimmerstycke", och han hade alltid känt sig så obehagligt generad, så snart han kom i beröring med det fruktade svaga könet.

Men det fanns alltså tydligen de, som gick och tänkte på honom! Adjunkt Bock betraktade sig själv i spegeln över tvättstället och sträckte omedvetet på sig. I grund och botten tog han sig inte så illa ut! Varför skulle inte kvinnorna ha ett gott öga till honom? Han rättade till slipsen en aning och satte i med att gnola en melodi, som han hört några av eleverna vissla i skolkorridoren. Så uppspelt hade han aldrig känt sig förr. Tänk att lilla fröken Blom . . . !

Egendomligt förresten, att hon tog sig för med att skriva till en förhållandevis främmande mansperson. Var det inte lite väl påträngande? Vid närmare eftertanke var han inte så säker på att han tyckte om det. Kunde hon då inte ha talat några ord med honom i skolan i stället? Nåja, hon var väl generad för det. Det var många gånger lättare att uttrycka sig skriftligen än muntligen, det visste han av egen erfarenhet.

Söndag — de var ju faktiskt redan i morgon det! Han hade tänkt besöka en gammal faster, men det fick vara! . . . Djurgårdspromenad! Härligt höstväder! Fröken Blom! "Blomman" kallades hon visst av eleverna. "Bocken och Blomman" — inte så illa . . . Adjunkten gnolade så högt på fastande mage, att gamla fröken Sällman, som bodde vägg i vägg med honom, fann det högst opassande av en ungdomens fostrare. Hon fällde några ord i den riktningen vid middagsbordet en stund senare. I vanliga fall skulle adjunkt Bock ha tagit en dylik anmärkning mycket hårt, men i dag kände han sig höjd över allt vardagligt klander.

Det var då märkvärdigt så många av eleverna, som stod och hängde på Odenplan just vid denna timme på söndagsförmiddagen! De hade förresten en underlig benägenhet att dyka upp, där man minst av allt önskade det. Hur som helst, så kunde de väl i varje fall låta bli att stirra så på honom, bara för att han gick där fram och tillbaka och väntade på en . . . hm . . . bekant. Flera gånger tyckte han precis, att de flinade också, både Elsa Törn och Anders Bergman och Erik Löv, som stod och pratade borta vid tidningsståndet. Och där kom ju Sven Brovall också! Nåja, eleverna måste ju ha rätt att finnas till de också, och om de kunde se något nöje i att blänga på honom, så var så god! Han fick väl finna sig i det.

Tioslaget från Vasakyrkan hade knappt förklingat, då han fick syn på fröken Blom, som med lätta, spänstiga steg kom emot honom. Hon var klädd i en enkel grå promenaddräkt, som adjunkten fann mycket klädsam. Hon hade en svag rodnad på kinderna och log mot honom, då hon kom fram.

— Jag hoppas ni inte har fått vänta på mig, sa hon lite andtruten. Spårvagnen gick så sakta, så jag måste nästan springa sista biten. Jag avskyr att komma för sent!

Hon räckte fram en fast liten hand. Adjunkten rodnade, då han lyfte på hatten och fattade den. För det första var det en kvinnohand han höll i sin, och för det andra stod de där väl-signade ungarna och glodde!

— Ja — hm . . . vi tar väl spårvagnen ut till Djurgården? frågade han.

— Ja, jo — naturligtvis . . .

Då de var på väg mot spårväghållplatsen kastade adjunkt Bock en blick över axeln. Sannerligen, kom inte eleverna ral-tande efter! Hade de kanske tänkt skugga honom?

— De omöjliga ungarna! mumlade han halvhögt.

I detsamma fick också hon syn på eleverna. Men hon skrat-tade bara och ryckte på axlarna.

— Det är ju glädjande att se, att det finns några, som intresserar sig för vårt väl och ve! sa hon glättigt.

Det blev inte mycket sagt under färden till Djurgården. De satt mest och tittade ut genom fönstret på de söndagsflanerande människorna, och det var lite svårt i början att hitta ett lämpligt samtalsämne.

Vid Skansen steg de av. Sedan började de promenera i saktmak fram genom den vackra ekallén, där singlande löv påminde om, att vintern stod för dörren. Under hand började det bli lite mer fart på samtalet. Adjunkten var lite generad till en

början, men då han lade märke till hur naturligt och kamratligt hon pratade om saker och ting, tinade han upp, och han visste inte ordet av förrän han gick där och berättade för henne om sig själv — om uppväxittiden hemma i den lilla landsortsstaden, om sina svårigheter under studietiden, om vikariatet han haft föregående år och mycket annat. Också hon berättade om sig själv — många lustiga små episoder från hennes flicktid och om det ofta nog så trista livet i huvudstaden, dit hon kommit ungefär samtidigt som han. Tiden förflöt under glatt samspråk, och de var båda på ett strålände humör, då de åter steg av spårvagnen vid Odenplan.

— Tack för att ni tänkte på mig! sa hon, då hon räckte fram handen till avsked.

— Förlåt! Jag förstår inte riktigt . . . stammade han lite förvirrad.

— Jag menar, att vi har haft det verkligen trevligt tillsammans, skrattade hon. Ätminstone tycker jag de. Tusen tack!

Han hade god lust att fråga henne om något mer, men i det samma kom en spårvagn skramlande, och så blev det inget mer sagt.

Adjunkt Bock och fröken Blom gick under höstens lopp många och långa promenader tillsammans i Stockholms omgivning. De blev snart goda vänner, och en dag föreslog hon helt spontant, att de skulle lägga bort titlarna. Adjunktens hjärta slog vilt av glädje, då hon kom med förslaget, för han tyckte verkligen mycket bra om henne. Ja, om sanningen skulle fram, så var han mer fäst vid henne, än vad han egentligen vågade erkänna för sig själv. Han trodde själv, att ingen anade det, men lite var både i klasserna och lärarrummet märkte han att det försiggått en egendomlig förändring med adjunkten. Det hände ofta att han var uppspelt, nästan spirituellt, och både kollegerna och eleverna började höra uppmärksamt på honom. I klasserna blev det numera tyst, när han talade, och när det någon gång stimrades, tog han det med ett så gott humör, att eleverne helt enkelt inte fann det vara roligt att leva bus längre.

Frammot jul började det gå upp för adjunkten, att han verkligen var djupt fäst vid Inger Blom. Så fäst vid henne, att han rentav kunde tänka sig möjligheten av att be henne dela livets sorger och glädjeämnen med honom. Men vid närmare eftertanke var han inte riktigt säker på att han skulle våga be henne när det kom till kritan. Pondera att hon sade nej! Det skulle ju vara för snopet! Han skulle stå där som en narr. Ja, när allt kom omkring skulle hon nog säga nej. De var goda vänner, som kunde ta en promenad tillsammans eller gå på ett konditori någon gång, men se gifta sig — det var ju en helt annan sak! Nej, han vågade nog inte fria . . .

En eftermiddag i slutet av maj ringde Inger Blom till pensionatet och bad att få tala med adjunkt Bock. Hans hjärta slog i raskare takt, då han tog telefonluren.

— Är det du, Bertil? Jag måste få tala med dig genast! Hon lät så upprörd, nästan desperat.

— Javisst. Vi kan väl mötas vid Odenplan och ta en promenad utåt Haga. Har det hänt något särskilt?

— Ja, jag har fått brevet.

— Ja. Men vi får tala om det, när vi träffas. Kan du komma klockan sex?

De möttes vid Odenplan och började genast gå Norrtullsgatan fram i riktning mot Haga. Så länge de var omgivna av folk på alla sidor, kallpratade de bara om likgiltiga ting. Han lade dock märke till, att hon var ovanligt fåordig.

— Du vet mycket väl, att det inte är sant, det du skriver! började hon häftigt, så snart de befann sig utom hörhåll för andra människor på en gång i Haga-parken. — Jag har visst inte lagt ut mina garn efter dig! Jag blev så arg, när jag läste det, att jag sänar hade bestämt mig för att aldrig tala till dig mer. Men först ville jag ge dig rent besked. Det är inte sant något av det du skrev i brevet. Så mycket du vet det!

Hon var på vippen att börja gråta. Adjunkten hade stannat och stod alldeles handfallen.

— Det jag skrev i brevet? Jag har ju aldrig skrivit så mycket som en rad till dig!

— Jasså! Inte det inte? Jag har då aldrig . . . !

Hon öppnade handväskan och tog upp ett brev, som hon darrande av förtrytelse räckte honom.

— Vad kallar du det här då?

Adjunkt Bock tog emot brevet och läste med stigande förvåning:

Kära Dagny!

Detta är ett farväl för alltid. Jag har nämligen uppdragat, att Du bara har lekt med mina känslor. Inte vet jag, varför Du har lagt ut Dina garn efter mig, men Du förstår nog själv, att allt måste vara slut mellan oss. Jag skall försöka glömma dig.

Bertil.

Brevet var skrivet med en handskrift, som var förvillande lik hans egen — det var bara en och annan bokstav, som var lite annorlunda än han brukade skriva dem.

Med ens stod sammanhanget klart för honom. Han kunde inte låta bli att skratta.

— Inger, sa han hastigt. Det är inte jag som har skrivit det här brevet. Det är ett falsarium. Det måste vara eleverna, som har varit framme med sina narrstreck. Jag har aldrig skrivit ett ord till dig.

Hon stod där förvirrad och försökte samla sig. Så utbrast hon plötsligt:

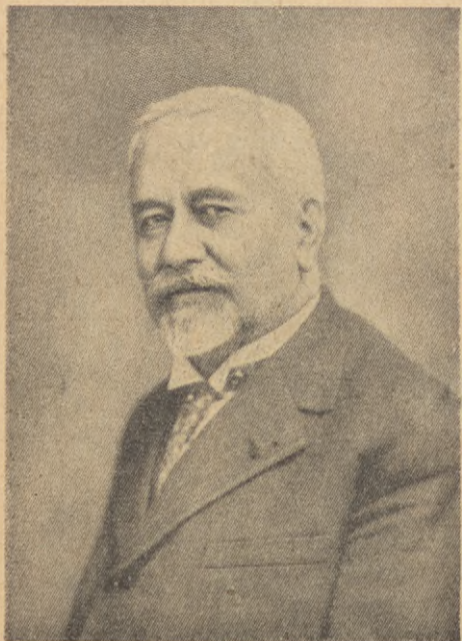
— Med då var det alltså inte du, som skrev det första brevet heller, där du bad mig möta dig vid Odenplan!

— Nej, hör du . . . ! Det var ju du som skrev till mig!

Nu var det hennes tur att skratta.

— Nej, vet du vad! Tror du verkligen på fullt allvar, att jag skulle skriva till en herre och be honom . . . Nej, nu får du sannerligen sluta!

BCG-vaccinationen vinner terräng

Albert Calmette (1863–1933), som genom att för mer än trettio år sen introducera BCG-vaccinet lade grunden till sin världsberömmelse.

Bland det mest anmärkningsvärda vid den stora internationella tuberkulosläkar-konferensen i London sommaren 1949 var, skriver den kanadensiska nationalföreningen mot tuberkulos, Canadian Tuberculosis Association, i sin bulletin för september/oktober 1949, det alltmer ökade förtroendet för BCG-vaccinationen. Tuberkulosläkare från Skandinavien kunde för sina kolleger från andra länder berätta om den vidsträckt användning av BCG-vaccinationen fått i deras hemländer, och tuberkulosläkarrepresentanter från USA och Canada redogjorde för resultaten av BCG-vaccination bland medicine studeranden och sjuksköterskor i sina respektive länder.

Professor Arvid Wallgren, Stockholm, var, skriver tidskriften vidare, en av BCG-vaccinationens mest entusiastiska förespråkare. "BCG har visat sitt värde i de skandinaviska länderna", sade han, "varför inte använda det?"

Det är tydligen också vad man kommer att göra ute i världen i en helt annan utsträckning än tidigare.

I oktobernumret 1949 av den engelska nationalföreningen mot tuberkulos' tidskrift, Napt Bulletin, meddelas att det engelska hälsovårdsministeriet tillkännagivit att BCG ska börja komma till användning i viss omfattning.

Då det inte finns några förråd av BCG-vaccin i England importeras detta från danska statens seruminstitut i Köpenhamn genom regelbundna flygsändningar varje vecka.

Den första sändningen BCG-vaccin anlände med flyg från Danmark till England den 3 oktober 1949, och möttes vid Northolts flygfält av några av den engelska tuberkulosvårdens främsta män. Längst till vänster doktor Frederick Heaf, en av författarna till den även till svenska översatta boken "Hur blir den tuberkulossjuke återställd."

— Alltså eleverna det också! fastslog han.

— Aha! Nu förstår jag varför de hängde där och flinade. Eleverna menar jag. De gick ett stycke under tystnad.

— Ja, eleverna har nog haft roligt åt det här, sa han slutligen. Men säg mig, förändrar detta egentligen något mellan oss två?

Hon gav hans arm en lätt tryckning.

— Nej Bertil, det gör det inte. Om inte annat måste vi hålla ihop för att visa eleverna, att man inte så lättvindigt leker med folks känslor.

En viss oro kunde förmärkas i klassen igen, men den var inte alls elakartad. En av flickorna satt och ritade, och de närmast sittande eleverna sträckte på halsarna för att beundra hennes alster. Spridda fnissningar hördes.

— Du får väl komma fram och visa ditt konstverk, Elsa! sa adjunkt Bock lugnt. Jag ska betygsätta det åt dig.

Flickan blev blossande röd. Hon övervägde ett slag att riva

sönder teckningen och svälja den hellre än att låta den råka i händerna på "Bocken". Men han såg ju så gladlynt ut i dag! Det kanske inte var så farligt. Djupt generad räckte hon fram teckningen till läraren.

Adjunkt Bock studerade teckningen noga — och log. Han höll upp den i luften och visade hela klassen, vad Elsa hade åstadkommit. Hon hade tecknat en getabock, som bar adjunktens anletsdrag. Bocken stod på bakbenen och var i färd med att med en strilkanna vattna en blomma — av allt att döma en solros — som bar drag av fröken Blom. "Bocken som trädgårdsmästare" stod det under mästerverket.

— Verkligen mycket bra gjort! försäkrade adjunkten. — Du har sannerligen anlag för teckning, Elsa! Får jag lov att behålla den? Jag skulle så gärna vilja visa den för fröken Blom.

— Å nej, snälla magistern! utbrast Elsa förskräckt. — Fröken Blom är så — så sträng!

Då log adjunkten ännu bredare.

— Det hoppas jag verkligen, att hon inte är! sa han. — Fröken Blom och jag förlovade oss nämligen i går.

Novell av Nils-Erik Björsson

Följande är ett fragment av drömmaren Konrads liv. Innan jag sänker ner tankens metrev i några fjärran liggande veckors djup, vill jag erkänna att min delaktighet — ofrivilligt engagemang mildrar en fiffus självbevarelsedrift det till — i händelsen berör mig på ett obehagligt sätt. Det var jag som satte i gång lyckohjulet, så att säga. Och innan jag möter de två veckornas sensibla och tragiska skönhet, bör jag nog också påpeka, att det här minnesfragmentet gäller att vara av konfidentiell natur. En sak mellan Konrad och mig alltså. Men emedan Konrad genom sin lilla samling kärleksdikter — som inom parentes sagt gjort en enorm succé — skrivna med gripande självutgivelse och hänsynslös uppriktighet redan upphävt denna sekretess, finner jag ingen anledning att längre behöva hålla händelsekedjan gömd.

Jag kommer så väl ihåg första gången jag såg Konrad. Jag hade försovit mig en kristallklar höstmorgon och kom en halv timme för sent till kontoret. I nervositeten och brådskan såg jag mig inte omkring utan damp direkt ner på min stol och började febrilt röra i en bunt papper. Glömde alldeles bort att vännen Larsson hade slutat sin anställning dagen innan och att en ung man på några och tjugo år skulle bli hans ersättare. Då kände jag en försynt klapp på axeln. Det var Konrad. Han kom för att presentera sig. Han sade sitt namn och hans ögon för mjukt över mitt litet nervösa och morgonvresiga ansikte som två skygga fjärilar. Som om han med ögonen letade efter en vänlig förankringspunkt i mitt ansikte. Jag fattade genast tycke för honom. Mitt misshumör försvann och med en obestämbar samförståndets nick återgick vi till våra papper.

Den där instinktiva samförståndskänslan förstörades och blev mer påtaglig redan den första dagen samtidigt som den blev orsak till ett förtroende från Konrads sida.

Vi fick sällskap ett stycke efter dagens arbete och gick och talade om helt allmängiltiga ting då han helt plötsligt sade:

— Får jag fråga dig om en sak? Jag känner på mig, att du ska visa upp en förstående attityd inför min uppriktighet. Vem är den här flickan på kontoret?

Så beskrev han henne för mig mycket levande och måleriskt och i entusiasmerande ordalag. Jag såg väl litet häpet på honom, för han blev förlägen och sänkte rösten.

— Alltsammans är så förunderligt, började han monologisera. Hon gick förbi avdelningen några gånger i dag. Jag kände liksom en hetta i nacken ibland, när jag satt och arbetade, och då jag såg upp var det hon som gick förbi. En egendomlig kontaktkänsla skapades omedelbart oss emellan. Det låg absolut ingen flört i våra blickar. Hade man varit teosof, hade tanken säkert infunnit sig, att vi hade stått varandra mycket nära i ett föregående liv. Ja, det är så svårt att beskriva den där omedelbara kontaktkänslan som våra ögon sände ut. Jag kan bara analysera den. Den gav mig en stark förnimmelse av att allt var så självklart oss emellan. Jag menar nu, att jag kände så starkt, att jag hade kunnat gå fram till henne, fast vi inte var bekanta och säga: Det är du som jag har väntat på. Här har du mig. Du förstår säkert att ödet har för dig i min väg, för att bevisa att den stora och enda kärleken verkligen existerar.

Jag kände genast igen henne på beskrivningen och av den anledningen att hon bodde nära granne till mig, kunde jag ge

honom hennes adress. För att visa uppriktighet tillbaka och ge honom den rätta förutsättningen, var jag emellertid tvungen att säga honom, att hon hade sällskap. Men så länge hon inte var förlovad var ju inte läget hopplöst, tillade jag.

Med den vidare utvecklingen höll jag mig naturligtvis inte à jour. Indiskretion har aldrig legat för mig, om jag vågar säga det. Utvecklingens saldo fick jag senare veta av Konrad.

Man började snart att skratta litet bakom hans rygg och kalla honom för drömmaren Konrad. Det var bara jag som förstod, varför han rätt som det var tycktes glömma bort allt arbete omkring sig. Han satt överksam långa stunder och bara stirrade framför sig med nyansrika blickar. Ibland satt han med böjt huvud och svärmodets distans i ögonen för att i nästa sekund liksom inta en lyssnande attityd med det mjuka oljeskimmer i ögonen, som lyckan oftast förlänar människorna.

Hon gick förbi i korridoren med flitig frekvens. Deras ögon sökte sig omedelbart till varandra. Blickarna drog liksom upp en tråd av självklarhet och förståelse mellan dem. En stark, rät tråd. Det behövdes inget ögonspel. De visste redan sin situation. Ja, så kände åtminstone Konrad. Den där kontaktkänslan han så intensivt förnam blev allt starkare. Varför väntade han? Varför sökte han inte få tag i henne efter arbetets slut? Han kunde ju inleda ett resonemang med att hänvisa till den där förunderliga kontaktkänslan. Hon är inte helt ointresserad av mig, tänkte han med en segerviss generals försiktighet. Men det var det där med att hon hade sällskap som förbryllade honom och fick honom att ställa sig passiv. Han ville absolut inte vara påträngande. Försätta henne i en obehaglig situation. Som nu läget var kunde han bara avvakta och trösta sig med att ödet nog på ett underbart sätt skulle föra dem samman.

En dag såg han inte till henne. Han förstod, att hon var sjuk, så han gick till en blomsteraffär och bad dem sända henne några röda nejlikor. Anonymt naturligtvis. Nästa dag var hon tillbaka. Hon gick förbi som vanligt. Han tyckte sig kunna spåra en undran och nyans av glädje i hennes ögon. Nu kunde han ju ha svarat med ett ögonkast som skulle betyda gemensam hemlighet eller något liknande. Något som framhöll att han låg bakom blommorna. Men det ville han inte göra. Han ville inte att tacksamhetskänsla från hennes sida skulle bli bekantskapens orsak. Han ville inte alls köpa sig till henne. Förresten skulle den utvecklingen försätta henne i en obehaglig situation. Hon skulle kanske då gå omkring och vara rädd för eventuella förslag från honom. Ställas i ett otrevligt läge mellan hänsyn till sitt sällskap och finkänsla mot givaren. Så han lät det hela bero.

Men nästa gång han sände henne blommor hände det. Han mötte henne i korridoren dagen efter. Tänkte bara kallt gå förbi utan att hälsa.

— Förlåt, sade hon och stannade framför honom. Det är så att jag har fått anonyma blommor. Jag tror att de kommer från er. Är det så? I så fall vill jag tacka för dem.

Han blev alldeles överrumplad.

— Ja, det är nog ingen idé, att ni försöker neka, fortsatte hon, innan han återvunnit fattningen. Jag ringde och fick givarens beskrivning i affären.

Han rodnade och började stamma.

— Jag är väl tvungen att erkänna då, hackade han fram och försökte reproducera hennes otvungna leende. Men det gick dåligt.

— Är väl tvungen, hörde han henne säga.

Nu mötte han hennes blick. Kastade sig liksom med jubel i dess blå värme. Som ett storstadsbarn attackerar en insjö.

— Det är jag som vill tacka, sade han och höll plötsligt hennes hand i sin som en fågelunge. För att ni utgör en så underbar kontrast mitt i all tristess.

— Tack, det var mycket vackert sagt, sade hon med dämpad röst.

Sedan stod de tysta ett tag.

— Då ska jag väl inte hindra er längre, sade hon och den där fågelungen flög sin kos.

Hon utövade en förunderlig makt över honom. Hypnotiserade honom på ett mjukt sätt. Trängde liksom ut alla hans tankar och intog själv deras plats. Det var väl därför han glömde all intalad hänsyn mot henne och sade:

— Kan vi inte gå ut någon kväll tillsammans? På bio eller teater...?

Nu vågade han inte möta hennes blick. Kände sig som en fångne med förbundna ögon framför en exekutionspluton.

— Det skulle vara mycket roligt... men...

Varför kunde hon inte säga nej med detsamma, förmådde han tänka. Nu lockade hon ju först ut honom i solskenet för att sedan plötsligt dränka honom i nederlagets regnvatten.

— Kan vi inte talas vid efter arbetets slut? sade hon. Jag tror, att vi har mycket att tala om.

— Ja, tack, sade han bara, omtumlad av samtalets oberäkneliga väggspel.

Hon stod och väntade på honom utanför kontoret. Över dem hade himlen börjat mogna. De gick gatan sakta framåt.

— Nu ska vi vara uppriktiga, sade hon.

Är det menat som inledning — den rätta, fasta grunden för oss — eller som invit, tänkte han. Hur ska jag säga? Hon har ju sällskap. Hänsynstagande eller känslodesperation, det är frågan. Jag vill inte utnyttja hennes tacksamhetskänsla och försätta henne i en obehaglig situation. Men jag kan inte heller gömma undan det jag tänker, för då blir ingenting sagt. För allt jag tänker är bara tankar om henne. Det blir för svår kontrast i mitt inre att tala om väder och vind och hålla tillbaka

alla drömmar. Förresten skulle vi vara uppriktiga. Och så här kan det inte fortgå. Jag har nått gränsen. Jag måste stiga över den, vad den än kan uppenbara.

— Har ni också förnummit en förunderlig kontaktkänsla mellan oss? började han.

— Ja, sade hon tyst. Ja, det är som vi varit bekanta länge, länge. Vi säger väl du? Det går lättare att talas vid då.

— Jag har börjat tro på ödet, fortsatte han. Jag menar, jag tror att det är förutbestämt att vi två . . .

— Att vi två . . . upprepade hon tyst, men fast, liksom uppmanande. Att vi två . . .

— Ja, att vi två hör ihop. Nu har jag gått för långt, sade han sammanbitet.

— Vi skulle vara uppriktiga, sade hon.

— Ja, men det är så svårt att vara det, när jag vet, att du har sällskap. Men det må bära eller brista. Har du aldrig tolkat mina blickar som tysta ord? Som . . .

— Vad då?

— Nej, jag gör orätt mot någon nu.

— Som . . . upprepade hon mjukt uppmanande

— Jag är kär i dig, sade han tyst och förtvivlat. Kan du förlåta mig nu? Jag skulle aldrig ha sagt det. Du har ju sällskap.

— Och därför skulle jag vara bunden för hela livet, menar du? Frågan är väl vem som betyder mest . . .

Vissa skeenden får ibland något av drömkaraktär över sig. I det man tänker och säger är liksom den egna viljan inte engagerad. Man är inte ansvarig utan dirigeras som en marionett-docka utifrån. Och efteråt komuer man inte alls ihåg några konturer, bara själva kärnan. Så kände Konrad det, när han var på väg hem. Det han inte ville säga, ville han ju innerst inne så gärna säga. Hennes mjuka aktivitet hade upphävt hans passivitet. Som en magnet påverkar järnfilspån. Han gick fortfarande i ett drömtillstånd. Han kom bara ihåg det väsentliga. Att hon

sagt, att nu går det inte längre. Jag måste göra slut med min pojke. Jag känner så starkt för dig, Konrad. Alltsammans är så förunderligt, som du sade.

Dagen efter vågade inte Konrad titta på henne, när hon gick förbi. Det var av blygsamhet och så ville han inte visa den äganderättskänsla han hade i ögonen. Det hade säkert varit svårt för henne att göra slut med sin pojke, och han tänkte bittert, att den enes död är den andres bröd. Han satt liksom med uppriktigt sorgsna ögon på en begravningsmiddag, men fan-tiserade samtidigt vilt om änkan.

Hon väntade på honom utanför efter arbetets slut. Tysta stod de bredvid varandra.

— Vi skulle ju vara uppriktiga, sade hon. Vi ska fortsätta med det. Jag talade med min pojke i går. Det är så svårt att förklara . . . känslor, menar jag. När jag talade med honom i går, kände jag, att jag inte kunde lämna honom. Vi har så mycket gemensamt. Minnen. Ja, det är inte det avgörande förstås. Jag tycker så mycket om dig, Konrad. Men . . . Hur ska jag uttrycka mig? Det är en ren valörfråga. Du förstår? Jag har fortfarande kvar den där förunderliga kontaktkänslan, känne så mycket för dig, men det är inte tillräckligt . . . I går trodde jag att vi . . . men i dag . . . Du måste förstå. Känslor kan man inte leda i band. Bli inte ledsen nu.

Det blev Konrad. Han slutade på kontoret efter en månad.

Jag mötte Konrad på gatan härom dagen. Vi stannade och talade med varandra om litet av varje några minuter. Han var sig lik. Lika enkel och försynt, fast han numera är ett stort namn inom poesin. Jag passade på att gratulera honom till framgången. Yttrade vidare något om oberoende och frihet och kallade honom för lyckans ost.

— Lycklig? sade han, och såg ner i gatan. Jovisst. Man har allt man behöver. Allt. Utom det väsentliga. Henne.

Han försvann neråt gatan. Men han gick inte med höjt huvud, som man tycker att det borde anstå en som söker fånga fjärilar, moln och stjärnor.

Rikskommittén för partiellt arbetsföra

är numera namnet på den samarbetskommitté med representanter för de partiellt arbetsföras riksorganisationer, vilken bildades år 1942. Kommittén vill med detta namn markera, att arbetet i fortsättningen måste bli av mera riksomfattande karaktär. I enlighet härmed vill Rikskommittén verka för bildandet av nya lokala samarbetskommittéer, hålla kontakt med arbetet inom kommittéerna, lämna råd och anvisningar om samarbets innebörd samt infordra uppgifter från lokalkommittéerna m. m. De till kommittén anslutna riksorganisationerna äro: De Blindas Förening, Hörselfrämjandet, De Lungsjukas Riksförbund, De Vanföras Riksorganisation och Svenska Dövstumförbundet.

Initiativ till bildande av lokal samarbetskommitté kan tagas av lokalförening, ansluten till någon av de i Rikskommittén ingående riksorganisationerna. Härvid bör man söka kontakt med vederbörande riksorganisation eller hänvända sig direkt till Rikskommittén för Partiellt Arbetsföra, Kocksgatan 15, Stockholm (tel. 41 39 99 o. 44 40 40). Genom förmedling av Rikskommittén kan talare och föreläsare ställas till förfogande för möten, kurser och konferenser rörande partiellt arbetsföras problem.

BJÖRNJÄGAREN

(Forts. fr. sid. 10.)

skulle dyka upp på samma plats efter så kort tid. Björnen är visserligen ett vane-djur men den är samtidigt försiktig och klok. Om en björn blivit skrämnd från en plats med ett gevärsskott är det närmast ett mirakel om han återkommer under det närmaste året.

Men det var detta mirakel Mika trodde på.

Ja, han trodde kanske inte riktigt på att björnen skulle dyka upp i liden. Men han var övertygad om att han skulle stöta ihop med honom igen även om han inte visste när och på vilket sätt.

Så gick tiden.

Man var inne i senare hälften av mars. Lockade av skarföret och vårsolen sökte turisterna sig upp till fjällvärlden. Och en dag, när ett sällskap på åtta personer, föraren inberäknad, stakade sig upp mot en av Grönfjälls utlöpare, blev det överraskat av en väldig björn som yrvaket kisade mot solen. Björnen blev för sin del lika överraskad och det dröjde en lång stund innan någondera parten kom sig för att handla. Turisterna, ungefär lika många damer och herrar, var alldeles in-på björnen. Och så stor var denna överraskning att de inte var säkra på om de drömde eller ej. Att träffa på ett riktigt vilddjur i fjälltrakterna var givetvis en sensation, även om alla längtat efter att få uppleva en sådan. Föraren var den som först fann sig. Med ett tecken åt de andra att hålla sig stilla slängde han av sig ränseln och började febrilt söka efter sin kamera. Under tiden stod björnen kvar, vaggande med sin lurviga kropp och görande små försök att få upp de sömndruckna ögonen ordentligt.

Men plötsligt blev han varse att han inte var ensam. Om det berodde på vitt-ringen eller på nån oförsiktig rörelse från nån i sällskapet är okänt. Hur som helst så kom hans instinkter i hastig vibration. Han slog en hastig volt och rev upp ett väldigt snömoln, och innan föraren hann få upp kameran hade björnen försvunnit bak ett snö- och istäckt utsprång. Ingen vågade skida omedelbart efter, men efter

en försiktig, kringgående rörelse kunde man konstatera att det verkligen var en björn man sett. Spåren var nämligen för djupa och tydliga för att man skulle kunna ta miste.

Nyheten om konfrontationen spred sig raskt. Mika, som bodde på motsatta sidan av platan, fick veta nyheten redan efter en timme. Och nu greps han av något som påminde om björnfrossan. Han skälvde i kroppen och i våldsamt upphetsning rustade han hop en liten matsäck, ryckte ner geväret, tog med sig tillräckligt med ammunition och hoppade på skidorna.

Björnen hade alltså stannat kvar på Grönfjäll! Och han hade av nån anledning sökt sig för tidigt ur idet!

Men var det samma björn?

Mika ältade frågan medan han helt allena med ursinnig fart stakade upp-för Grönfjälls sluttningar. Det kunde vara en annan björn. Även detta var lockande i och för sig. Mika kände dock på sig att det måste vara samma björn. Under hela vintern hade han känt på sig att det inte skulle dröja länge förrän de åter skulle mötas. Och nu hade tillfället kommit.

Det var på eftermiddagen. Vädet var vackert, himlen var blå och solen sken varmt över omgivningen. Efter ett par timmar hade Mika tagit sig upp på högfjället. Med svindlande fart åkte han ner-över på andra sidan. Han följde de jämna svackorna, utnyttjade terrängen, samtidigt som han såg sig omkring med vakna blickar. Det dröjde inte länge förrän han kom i närheten av den platan där turisterna mött björnen. Han bromsade in och färdades försiktigare framåt. Och snart upptäckte han de utgrenade skid-spåren. Han följde dem tills han träffade på de färskaste spåren efter björnen.

Han osäkrade geväret, åkte försiktigt parallell med björnspåren och var ytterst försiktig varje gång han rundade en knalle eller ett utsprång. Och han hade inte följt spåret mer än en timmes tid förrän det försvann mellan ett par väldiga klippblock. Och bak dessa klippblock fanns själva fjället. Björnen måste alltså ha krupit ner bak blocken och stannat där såvida han inte smugit sig iväg med

blocken som skydd. En snabb rekogni-sering visade att så inte var fallet. Björnen fanns kvar bak blocken. Men hur skulle han kunna lockas fram?

Vis av det förra mötet aktade sig Mika för att komma allt för nära. Hans bryderier om hur han skulle kunna locka fram björnen löstes emellertid av björnen själv, som uppenbarade sig mellan blocken, antagligen varnad från skrapan det från skidorna.

Vintersömmen hade tydligen inte släppt honom riktigt. Han rörde sig sakta och såg sig trögt omkring. I en handvändning hade Mika geväret mot kinden. Och nu siktade han inte mot björnens kropp utan mot hans huvud.

Skottet ekade mellan fjälltopparna och björnen gjorde ett häftigt hopp och sjönk ihop innan Mika hann slänga iväg ett skott till. Han låg alldeles orörlig och det dröjde inte länge förrän Mika förstod att det inte var fråga om nån list.

Försiktigt, med geväret skjutfärdigt, nalkades han den fallna björnen. Kulan hade tagit mellan ögonen och gått in genom hjärnan. Mer död kunde inte en björn bli.

Då Mika övertygad sig om att björnen var riktigt död kastade han om skidorna och åkte raka vägen hem. Han ringde ögonblickligen upp landsfiskalen och berättade om sin jakt; han var tvungen därtill därför att björnen skjutits på olaga tid. Landsfiskalen kom till byn tidigt nästa morgon och utrustade med en lätt dragsläde följde tre bybor Mika och landsfiskalen till jaktplatsen. Björnen, en kraftig hanne, lades på släden och forslades till byn där han tinades upp och fladdes. Därvid visade det sig att han tidigare sårats av en kula i högra sidan. Det var endast ett ytligt sår men det var tillräckligt för att bevisa att det var den rätta björnen Mika skjutit. Han hade alltså återvänt på hösten och sökt sig ett ide inte långt från sin gamla domän. Konstaterandet att det var samma björn resulterade i att Mika slapp undan böterna. Björnköttet och huden auktionerades bort några dagar senare och Mika ropade in huden som minne av hans lyckade jakt . . .

Rörtekniska Byrån A.-B. N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM

Tel. 52 44 44, 52 44 45

A. Nyström, V. Bengtsson,

T. Ericson, A. Thingwall.

Konsulterande ingenjörfirma för värme-, ventilation- och sanitetstekniska anläggningar.

Schack

Redigerad av
G. SKARP

INDISKT PARTI.

I den senaste turneringen om ryska mästerskapet spelades efterföljande parti i vilket den eminente kombinationsspelaren Paul Keres ger en glimt av sin bländande konst.

VVit: Mikenas

1. d2—d4
2. c2—c4
3. Sb1—c3
4. Dd1—b3

Svart: Keres

- Sg8—f6
- e7—e6
- Lf8—b4
- —

Detta drag har numera kommit något i skymundan för 4. e3, och 4. Dc2.

4. — —	c7—c5
5. d4—d5	0—0
6. Lc1—d2	e6×d5
7. c4×d5	d7—d6
8. g2—g3	— —

Ett i och för sig logiskt behandlingssätt, men väl omständligt, vilket svart i föreliggande fall väl utnyttjar.

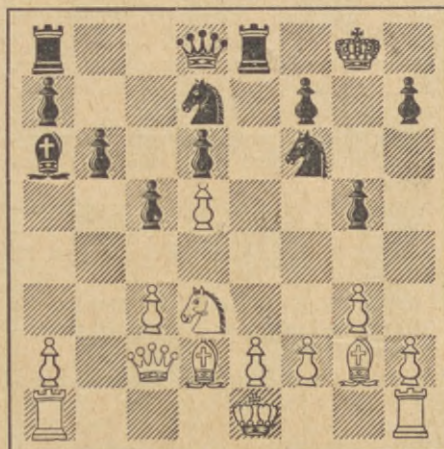
8. — —	b7—b6
9. Lf1—g2	Lc8—a6
10. Db3—c2	Sb8—d7
11. Sg1—h3	Tf8—e8
12. Sh3—f4	— —

(På 12. 0—0 hade efter 12.—, L×c3 den vita e-bonden gått förlorad.)

12. — —	Lb4×c3
13. b2×c3?	— —
13. — —	g7—g5!
14. Sf4—d3	— —

Ställning efter 14. Sf4—d3.

Svart: Keres.

Vit: Mikenas.

14. — —

Te8×e2!

Kombinationsspelaren Keres i sitt rätta element!

15. Ke1×e2

Sd7—e5

16. Dc2—a4

La6×d3†

17. Ke2—d1

b6—b5

18. Da4—a6

Dd8—d7

19. Kd1—c1

b5—b4!

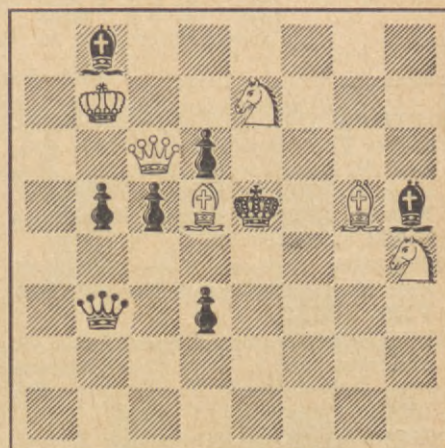
20. Da6—a5

a7—a6!

Den vita damen är inringad! På 21. Db6 hade följt 21.—, Lb5 med det fruktansvärda hotet Sc4! — Vit föredrog därför att ge upp omedelbart.

Lösning av problem av K. G. Gavrilow:
1. De8—b5.

PROBLEM.
Av F. Skalik.

Matt i två drag.

Vit: Kb7, Dc6, Ld5, g5, Se7, h4 = 6 pjäser.

Svart: Ke5, Db3, Lb8, h5, Bb5, c5, d3, d6 = 8 pjäser.

T-35 avslöjat

Ett Reuter-telegram från Stuttgart för en tid sen kunde berätta hur det nya starkt uppreklamerade antituberkulosmedlet "T-35" avslöjats som samvetslöst bedrägeri. Det har vid närmare undersökning visat sig bestå av honung och lagerbärsfrön och ingenting mer. Allt sammans i lagom tilltagna proportioner.

"Uppfinnaren" av detta undermedel hade tills bubblan sprack haft en lysande praktik som lungspecialist. Han kallade sig doktor von Bach och back gick det onekligen så småningom. Men då hade han redan hunnit göra sån reklam för sitt "T-35" att brittiska hälsovårdsdepartementet påstås ha vänt sig till de tyska myndigheterna med en förfrågan varför inte mannens betydelsefulla arbete fick statligt stöd.

Ett välrenommerat märke borgar för

FÖRSTKLASSIGT FABRIKAT

A.-B. M. Kaplans
Konfektionsfabrik

HERR- och DAMKONFEKTION en gros
STOCKHOLM Tel. Namnanrop

N. JOHNSON & C:o

Juvelerare

STOCKHOLM

Mästersamuelsgatan 33

Telefon 214645

Förstkl. utförande — Billiga priser

DE LUNGSKJUKAS RIKSFÖRBUND

Kassör Hillers bost. tel. 49 60 96. - Kocksgatan 15, Stockholm. - Tel. växel: 41 39 99 och 44 40 40.

Konvalescentföreningar anslutna till De Lungsjukas Riksförbund.

- BLEKINGE LÄN:** Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Blekinge Län, Box 95, Karlskrona. Ordf. fru Alva Bengtsson, Hantverk.-g. 14, Karlshamn. Korresp. Gösta Hansson, Gyllenstiernas väg 11 a, Karlskrona.
- GOTLAND:** Gotlands Konv.-f. Ordf. Erik Jacobsson, Kommendantsbacken 8, Visby. Tel. 231.
- GÄVLEBORGS** Centralorganisation för Lungtuberkulösa. Ordf. Sven Pettersson, Framnävsvägen 31, Bollnäs. Tel. 108 41.
- BOLLNÄS:** Västra Hälsinglands Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Sven Pettersson, Fack 34, Bollnäs.
- FORSBACKA:** Forsbacka Konvalescentförening. Ordf. Erik Skantz, Svartberget, Forsbacka.
- HOFORS:** Hofors Konvalescentförening. Ordf. Gösta Eriksson, Nygat. 19, Hofors.
- HUDIKSVALL:** Norra Hälsinglands Konvalescentförening. Ordf. Lars Rönn, Box 6, Stocka I.
- LJUSDAL:** Nordvästra Hälsinglands Konvalescentförening. Ordf. Gunnar Nordén, Slotte, Box 318, Ljusdal.
- OCKELBO:** Ockelbo Konvalescentfören., Box 207, Ockelbo. Ordf. Iris Stålhand-ske.
- SANDVIKEN:** Sandvikens Konvalescentfören. Ordf. Knut Elfström, Box 8121, Sandviken. Tel. 2326.
- SÖDERHAMN:** Södra Hälsinglands Konvalescentförening. Ordf. Sven Brodin, Åsgat. 5, Söderhamn.
- GÖTEBORG:** Göteborgs Lungsjukas Centralförening, adr. Hertzia (tel. 11 96 02).
- HALLANDS LÄN:** Hallands Lungsjukas Centralförening, ordf. Holger Noord, Fack 15, Falkenberg. Tel. 1011.
- Södra Hallands Konvalescentförening,** ordf. Carl Nyman, Sperlingsgat. 14, Halmstad.
- Mellersta Hallands Konvalescentförening. Korresp. Dagny Johansson, Brohem, Morup.
- Varberg m. omnejd Konv.-förening, ordf. John Höög, Fack 12, Varberg, postgiro 27 69 62.
- Norra Hallands Konv.-förening, ordf. Ragnar Magnusson, Strömgatan 8, Kungsbacka.
- ÖSTERSUND:** Jämtlands Läns Konvalescentförening, Brunflövägen 12, Östersund. Tel. 163 81. Exp.-tider: Tisd., torsd. fred. 15-17. Ordf. Bror E. Norman, Regementsgatan 61, Östersund.
- JÖNKÖPINGS LÄN:** Jönköpings läns lungsjukas Centralorganisation, Postfack 658. Ordf. Josef Svensson, Gröna gatan 22 B, tel. 3766.
- Sektioner:** Jönköping: Jönköpingsortens Konvalescentförening för TBC-sjuka. Ordf. Josef Svensson, Gröna gatan 22 B. Tel. 3766.
- Värnamo: Värnamoortens Konvalescentförening för tbc-sjuka, Box 25. Ordf. Olof Petersson, Luddögatan 4.
- KALMAR LÄN:** Kalmar läns Centralorganisation. Ordf. och korresp.: Carl Hellström, Ståthållaregat. 13, Kalmar. Tel. 4737.
- Kalmar Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Sigfrid Celander, Bondeg. 3. Tel. 2641.
- Nybro: Nybro Konvalescentförening för lungsjuka. V. ordf. och korresp. Sigvard Nordborg, Långgatan 20, Nybro. Tel. 616.
- Oskarshamn: Oskarshamnortens Konv. för. för Lungsjuka. Ordf. Gösta Aniansson, Dalgat. 10, Påskallavik.
- VIMMERBY:** Vimmerbyortens konvalescentförening. Herr Gösta Höglind, Storgatan 2.
- Västervik: Västerviks Konvalescentförening för tbc-sjuka. Ordf. och korresp. K. E. Palmgren, Hallströmsgat. 70, Västervik. Tel. 1551.
- ÖLAND:** Ölands Konvalescentförening för lungsjuka. Ordf. och korresp. Sten Pettersson, Böda.
- FALUN:** De Lungsjukas Konvalescentförening i Kopparbergs län, Box 21, Falun. Ordf. Emanuel Kull, Box 2541, Falun. Tel. 3196.
- LUDVIKA:** Ludvikaortens konvalescentförening. Ordf. Sven E. Persson, Box 3223. Tel. 1546.
- KRISTIANSTADS LÄN:** De Lungsjukas Förening i Kristianstads Län. Ordf. Emil Göransson, N. Kanalгатan 4.
- KRONOBERGS LÄN:** Kronobergs läns Konvalescentförening. Ordf. Gustav Björkander, Sanatoriet, Lugnet. Telefon Växjö 4420.
- MALMÖHUS LÄN:** Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation, Kamrergatan 3, Malmö.
- ESLÖV:** Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Eslöv med omnejd, Box 107, Eslöv. Ordf. Malte Hermansson, Kungsgatan.
- HÄLSINGBORG:** De Lungsjukas Konvalescentförening, Hövidsmansgat. 4, Hälsingborg.
- HÖGANÄS:** De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs. Ordf. Kerstin Johansson, Långgatan 35.
- LANDSKRONA:** Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad. Exp. Fiskaregränden 31, Postfack 113.
- LUND:** Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Lunds stad. Exp. L:a Fiskaregatan 4 (tel. 4990).
- MALMÖ:** De Lungsjukas Förening i Malmö, Almbäcksgatan 2 B, Malmö.
- TRELLEBORG:** Trelleborgs konvalescentförening. Ordf. Ernst Elofsson, Hedväg. 146.
- YSTAD:** Konvalescentföreningen för Lungsjuka i Ystad med omnejd. Korresp. Hugo Olsson, Tobaksgat. 39. Tel. 1012.
- NORRBOTTENS LÄN:** Norrbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Widar Östling, Fack 25, Luleå 2. Tel. 4746.
- KALIX:** Kalixbygdens Konvalescentfören. Ordf. Aron Johansson, Box 182, Sangis.
- KIRUNA:** Kiruna Konvalescentförening. Ordf.: Slöjdlärare Alfred Lundström, Matojärvigatan 18, Kiruna.
- LULEÅ:** Luleå Konvalescentförening ("Konscento"). Ordf. Bertil Backman, Bivägen 1, Bergnäset, tel. 3519.
- MALMBERGET:** MalMBERGETS Konvalescentförening (Malkova). Korresp. Rune Bergström, Dalagatan 11.
- PITEÅ:** De Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Jonas Ögren, Box 200, Roknäs.
- ÄLVSBY:** Älvsbyns Konv.-fören. Ordf. Astrid Jonsson, Länsskogv. Berglund, Älvsbyn.
- SKARABORGS LÄN:** Skaraborgs läns Konvalescentförening. Ordf. Bertil Nordh, Postfack 16, Skövde.
- STOCKHOLM:** Centralstyrelsen f. Stockholms Lungsjuka FLIS, Bondegat. 58, Stockholm. Tel. 40 65 71. Föreningen för Lungsjuka i Stockholm, FLIS. Ordf. Karin Karlsson. Exp. Bondegatan 58. Kassör Per Johansson. Tel. 40 65 71. Postgiro 15 99 30.
- STOCKHOLMS LÄN:** Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening, Algatan 3, Solna. Postgiro 28 89 42. Ordf. Rune Svensson, Storgatan 40, Huvudsta. Tel. 27 56 44.
- Sektioner:** Sundbyberg, Solna o. Spånga: Hagavägen 36, Hagalund. Ordf.: Lennart Malmqvist, Järvagatan 17, Hagalund.
- Södertälje: Stig Annermalm, Hertig Carlsväg. 29.
- ESKILSTUNA:** ELKÄ (Eskilstuna Lungkonvalescenter). Ordf. Erik Norgren, Djurgårdsv. 16, Eskilstuna. Tel. 364 39. Föreningens postgiro 28 49 47.
- UPSALA LÄN:** Upsala läns konvalescentförening. Ordf. Bengt Johansson, Karlsrogatan 86 C. Kassör frkn Ulla Almkvist, Ymergatan 24. Tel. 444 63.
- Sektioner:** Skutskär m. o.: Ordf. Edvard Henriksson, Harnäs;
- Tierp m. o.: Ordf. Petrus Eriksson, Box 201, Tierp. Tel. 137;
- Söderfors m. o.: Ordf. Folke Axelsson, Östermalm, Söderfors;
- Enköping m. o.: Ordf. E. A. Lindkvist, Cyklonvägen 10, Enköping;
- Örbyhus m. o.: Ordf. Arne Karlsson, Box 2137, Tierp;
- Uppsala m. o.: Ordf. Ulla Almkvist, Ymergatan 24. Tel. 444 63.
- KARLSTAD:** De Lungsjukas Konvalescentförening, Karlstad. Ordf. Kaal Eriksson, Kvarnbergsgatan 55.
- VÄSTERBOTTENS LÄN:** Västerbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund.
- SKELLEFTEA:** Norra Västerbottens Konvalescentförening. Ordf. och korresp. fru Nora Lindkvist, Egnahemsgatan 40. Tel. 112 55.
- UMEÅ:** Konvalescentföreningen Lövså, Umeå. Ordf. Sigfrid Eriksson, Box 1756, Holmsund.
- LYCKSELE:** Konvalescentfören. Bängen. Ordf. Arne Johansson, Vägsele.

Korsord Nr 2

VÄSTERNORRLANDS LÄN: Västernorrlands Lungsjukas Centralförening, Box 113, Härnösand. Ordf. Sven Vallmark, Vangstagatan 16, Härnösand. Tel. 1081.

HÄRNÖSAND: Ängermanlands Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, tel. 2337.

KRAMFORS: Kramfors Konvalescentförening. Korr. Alvar Westin, Box 307.

SLÄTTAN: Västra Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Lotjärn, Slättan.

SUNDSVALL: Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening Skolhusallén 23, Sundsvall. Tel. 569 15.

ÖRNSKÖLDVIK: Norra Ängermanlands Konvalescentförening. Ordf. Carl Jonsson, Box 276.

VÄSTMANLANDS LÄN: Föreningen för lungsjuka i Västmanland (F. L. I. V.). Ordf. K. A. Berglund, Bomansgat. 16 C. Tel. 356 16.

Sektionen i Köping: Ordf. Rune Ström, Scheelegatan 33 E.
Sala: Erik Wikman, Tomta 4, Sala.

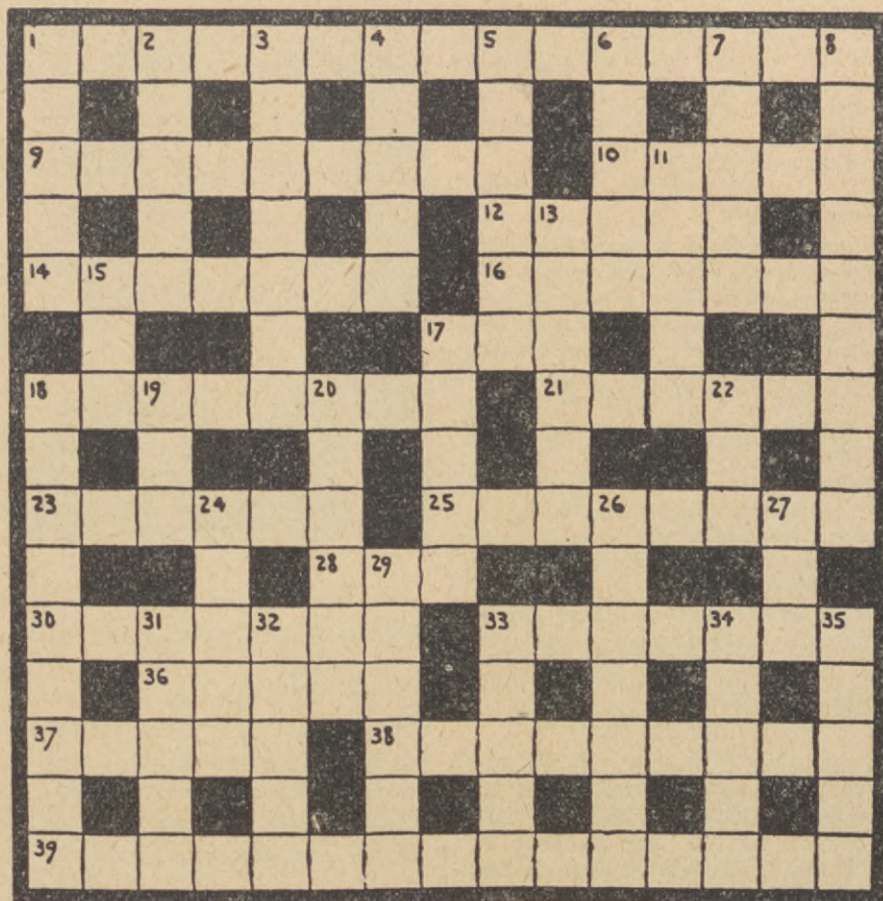
BORÅS: SÄLKO Södra Älvsborgs läns konvalescentförening. Postfack 216, Borås. Tel. 200 02 säkr. eft. kl. 17.

VÄNERSBORG: Norra Älvsborgs Konvalescentförening. Ordf. Knut Andersson, Nygatan 3, Vänersborg.
Ombud i Ämål: John Ljungqvist, Drottninggatan 17.

ÖREBRO LÄN: Örebro Läns Patientförening, Postfack 990, Örebro. Ordf. Charles Andersson, Stenhuggarevägen 11, Örebro.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN: De Lungsjukas Förening i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 4440. Ordf. Thure Nilsson.

NORRKÖPING: De Lungsjukas Förening och Understödsfond u.p.a. i Norrköping, Skolgatan 3. Tel. 230 19. Ordf. Harald Roos.

VÄGRÄTA ORD.

1. Detta bereder motion. (15)
9. En herre som aldrig förolämpar sin nästa utom när det verkligen är hans avsikt att göra det. (9)
10. Lipton. (5)
12. Gobi och Sahara. (5)
14. Roande. (7)
16. En gren som fordrar långa ben. (7)
17. Ska man sig ej mera än man kan prestera. (3)
18. Två år i varje klass, det är just ingen hedrande —. (8)
21. Vill baby ibland inte alls. (6)
23. Är torsdagen, ur matsynpunkt sett. (6)
25. "Right or wrong, my country! Nykter eller full, min mamma!" (8) (Chesterton)
28. En blind mans ljus. (3)
30. Sol- och värman. (7)
33. Annat ord för järv. (7)
36. Kan man ligga och titta i. (5)
37. Heter han som bor på Sjösala. (5)
38. Skinnstrumpa. (9)
39. En framstående man som ibland stampar på klockan. (15)

LODRÄTA ORD.

1. Hög hatt till frack. (5)
2. Överliggare. (5)
3. Var Polen flera gånger utsatt för. (7)
4. Den andliga frodighet som vi påstås sakna. (5)
5. Vad en sliten kliché är. (6)
6. En dag i augusti. (5)
7. Är vanligt enkelt folk, vetenskapligt sett. (5)
8. Därmed experimenterade Marconi. (9)
11. Har tipp och kan ha täppa. (5)
13. Har tänder som gör ränder. (6)
15. En fuling i fjäll. (3)
17. Led vid vatten. (5)
18. Limerick. (9)
19. Vanligt pålägg. (3)
20. Gick förr med hjul. (6)
22. Människor, vilka likna vissa djur; hava dessas egenskaper. (3)
24. Gör han som ligger på sofflocket. (5)
26. Tristan da Cunha. (7)
27. Vad ska man säga, när man inget vet? (3)

Olof Stendahl 60 år

29. Är randig och låter som en dammsugare. (6)
31. Göra vissa gotska får det hela långa år. (5)
32. Bör man väl vara i "Kämpande demokrati". (5)
33. I en amerikansk film för några år sedan fick man se Abraham Lincoln sitta vid sitt skrivbord och telefonera . . . (5)
34. Läkt. (5)
35. Korn ingår däri. (5)

Julkorsordet 1949

hade samlat många tävlingsvilliga, som med vackert dekorerade tävlingsbrev med julmärken och vackra textningar satt färg på brevpäckarna och gjort sorteringen till ett nöje. Tyvärr måste vi beklaga, att prissummorna inte alls på något sätt står i proportion till tävlingsintresset, men här kommer prislistan i alla fall jämte lösningen.

Pristagare: 1:sta pris 25 kronor, Lennart Westerlund, Åhusväg. 19, II, c/o Webiörn, Johanneshov .

2:a pris 15 kronor, Ester Esbjörnsson, Örum, Löderup.

3:e pris 10 kronor, Olga Holmer, Uggleviksgatan 7, Stockholm.

Lösning till julkorsordet.

VÅGRÄTT:

1. Bjällra; 5. Saffran; 9. Lä; 10. Oslo; 13. Vy; 14. Ombedd; 18. Ta; 19. Rimmat; 22. Tras; 23. Otäcka; 26. Surt; 27. Tass; 28. Po; 29. Vk; 30. Ab; 31. Ysta; 32. Pr; 33. Na; 34. Jungfrudyrkare; 40. Mu; 41. Neapelbo 42. Fä; 44. Alnvis; 46. Sl; 47. Elddon; 49. Lao; 50. Straffri; 53. Ört; 54. Egalt; 55. Elia; 56. Namur; 57. Tak; 58. Annandag; 59. Asa.

LODRÄTT:

1. Blott; 2. Jämra; 3. Led; 4. Ao; 5. So; 6. Fri; 7. Avart; 8. Nytt; 11. Stäv; 12. Lack; 15. Bastu; 16. Ess; 17. Doppfest; 19. Rabarber; 20. Msy; 21. Muser; 24. Torra; 25. Kanyl; 34. Julaga; 35. Gnista; 36. Upsala; 37. Delfin; 38. Koling; 39. Eforus; 40. Malet; 43. Äntra; 45. Noak; 48. Döma; 51. Ren; 52. Fad.

Julpristävlingen "Ett dussin böcker".

Svenska folket måste ha en gedigen litterär allmänbildning. Det har Status julpristävlingen åter gett ett otvetydigt vittnesbörd om. En jätteskörd av tävlingsbrev hade hopat sig på redaktionsbordet, när dagen för tävlingens avgörande var inne. Och de flesta tycks ha letat rätt på de tolv boktitlar magister Gösta Knutsson så finurligt smugglat in i sin skärgårdshistoria. Det var med andra ord fråga om både kvalité och kvantitet. Värde av denna rundfråga står sig med hänsyn till att Status julnummer 1949 utgick i en upplaga av 123.000 ex., en upplaga som

Överläkaren på Hålahults sanatorium, Olof Stendahl, har namn om sig att vara en grundlig och omsorgsfull man, och man blir därför inte särskilt förvånad över att han passar på att fylla sextio samma år som hans sanatorium, vårt första folksanatorium, fyller femtio. Ska det vara ett jubileumsår på Hålahult så ska det vara ett rejält sådant.

Hålahult högtidlighåller sin halvsekel-dag någon gång på höstkanten, Olof Stendahl blir sextio år den 21 februari. De har firat åtskilliga födelsedagar tillsammans vid det här laget. Olof Stendahl kom till det gamla sanatoriet i den väldiga skogen

bortom Kilsbergen för tjugofyra år sen, och han har varit sitt sjukhus trogen sen dess.

Den som under tjugofyra arbetsår stått i ledningen för en sjukvårdsinrättning kan inte undgå att sätta sin prägel på anstalten, och då kan det bli sagt att Hålahult är ett bra sanatorium. Olof Stendahl har gjort sitt sjukhus till ett vänligt och trivsamt ställe, och ett är säkert: ska man prompt gå och skaffa sig lungtuberkulos är Hålahult en fin plats att vila ut på.

Vill man uttrycka sig en smula högtidligt skulle man kunna kalla detta förhållande en seger för det personliga inom sjukvården, ty materiellt sett har Hålahult faktiskt blivit ganska styvmoderligt behandlat genom åren. Anläggningen är gammal och i många hänseenden omodern, och den borde för länge sen fått de anslag till renoveringar och förbättringar, som skulle lätta arbetsbördan för alla dem som verkar vid detta sjukhus. Att Hålahult likafullt i många hänseenden är ett av landets bästa sanatorier, något som närmare ska kommenteras längre fram i denna tidnings spalter i samband med Hålahults 50-årsdag, är i mycket stor utsträckning Olof Stendahls förtjänst.

Under tjugofyra år som sanatorieläkare hinner man få många patienter. Det finns också vid det här laget en väldig skara lungsjuka och f. d. lungsjuka här i landet som ibland skänker Olof Stendahl en tacksam tanke, inte minst på den februaridag, då han fyller sextio år.

H. S.

var ganska jämt fördelad över hela landet. Och så återstår endast för redaktionen att tacka för det överväldigande intresset och här nedan presentera lösningen och uppgift på pristagarna.

Lösning:

1. August Strindberg: I havsbandet.
2. Kjerstin Göransson-Ljungman: Så blankt havet ligger.
3. Hjalmar Bergman: Patrasket.
4. Ivar Lo-Johansson: Kungsgatan.
5. Selma Lagerlöf: Körkarlen.
6. Vilhelm Moberg: Mans kvinna.
7. Hjalmar Söderberg: Gertrud.
8. Gösta Gustaf-Janson: Gubben kommer.
9. Gustaf Hellström: Olsson går i land.

10. Olle Hedberg: Slå dank.

11. Waldemar Hammenhög: Lindbergs.

12. Harry Martinson: Kap Farväl.

Pristagare:

1:a pris 75 kronor, Hilda Lövdahl Brännkyrkogatan 95 3 tr. h., Stockholm.

2:a pris 25 kronor, Erik Forsberg, Vegagatan 30 B III, Sundbyberg.

3:e pris 15 kronor, Blanche Lindgren, Smedsbacksgatan 30, Stockholm.

4:e pris, Asta Sundkvist, Kaknäs, Norra Djurgården, Stockholm Ö.

Status gratis under år 1950 erhålla 5-7 pristagarna: John Eriksson, Hertig Karls Allé 30, Örebro, Elmer Hammarberg, Orvar Odds väg 8, 4 tr., Stockholm, Ingar Greta Swahn, Ringvägen 125, Stockholm.

Rederiaktiebolaget

IRIS

STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 "
S/S "Polaris"	3775 "
S/S "Jupiter"	3200 "
S/S "Orion"	3000 "
S/S "Atair"	2990 "

STOCKHOLM

Butiker i alla stadsdelar

Telefon namnanrop SABIS

GAVLEVERKENS

Gasspisar — Vedpisar — Vattenvärmare
I modernaste konstruktion och arkitektur
Tackjärnsgjuteri — modellverkstad
Mek. verkstad — emaljverk

GAVLEVERKEN AB

Tel. 3643

GÄVLE

Tel. 3643

STOCKHOLM

A.-B. ARBETARNES TRYCKERI

Barnhusgatan 14 — STOCKHOLM
Tel. 10 22 76, 11 11 92 — Postg. 4739

Böcker — Tidskrifter — Blanketter

J U T E L U M P

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgät. 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

VART NI GÅR I VÄRLDEN

så blir vandrigen lätt
i skodon av

KEMBELS HANDMETOD

Butik: Drottninggatan 65

KAFFESTUGAN

Svartmannagatan 11—13

REKOMMENDERAS

Reinholds goda bröd

Birkagatan 28, Sveavägen 45
Götgatan 96, Nytorosgatan 38
Saltsjöbanan, Slussen

HERMAN ANDERSSON & SON TRYCKERI - Dalagatan 12, tel. 31 51 00

Rekommenderas för gediget
Affärs-, Illustrations- och Boktryck

Allt i Sulläder, Plattläder, Skinnvaror,
Arbetskodon, Trätöflor, Stövlar, Pjäxor,
Chaufförkängor, Skinntöflor, Chaufför-
och arbetshandskar, Reseffekter, Tåg-
virke, Bindgarn och seldon finner Ni i
Oskar W. Lindgren & Co. Läderhandel,
(Torsten Blidén). Ringvägen 127 (nära
Götgatan). Tel. 41 09 14. Obs.! Boxkalv-
stövlar, Sportskodon, Motorkängor och
sydda manskängor av C. G. Ströms i
Kumla välkända fabrikat. Mod. priser.

F:a Zeuthen & Aagaard

Contex & Dupliceringsmaskiner m. m.
Kungsgatan 44
STOCKHOLM

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier

Specialitet

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter - Broschyromslag

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBORGS LÄN

E.W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI
MERCERISATION
Filmtryckeri
BORÅS
Tel. växel 174 65

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:
Möbetyger, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

Kinna Wäveri Bröderna Nilsson

Häggåstrands Väveri Aktiebolag

KINNAHULT

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till
Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— BORÅS —

SYFABRIKEN VALKYRIAN SKJORTFABRIK

Tel. 111 21
BORÅS

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti
Telefon 323

BETALD ANNONSPLOTS

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBORGS LÄN

Aktiebolaget Ludvig Anderson

KASTHALLS MATTFABRIK
KINNA

BETALD ANNONSPLOTS

HALMSTAD

BETALD ANNONSPLOTS

JÖNKÖPING

June-Munktell Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897.

BETALD ANNONSPLOTS

NORRKÖPING

GUMMICENTRALEN

Stockholmsvägen 22-26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30
Utför alla slags reparationer.
Försäljning av nya ringar.

UMEÅ med omnejd

BETALD ANNONSPLOTS

UPPSALA

DERBER

A.-B. Hj. Söderberg
UPPSALA

Prenumerera på och annonsera i

Upsala Nya Tidning

Totalupplaga över 34.000 ex

A.-B. RÖRKOMPANIET

E. B. Widén

Vaksalagatan 27 UPPSALA

Tel. 307 86, 347 86

Fil.: Kyrkogat. 4, Norrtälje. Telefon 1179

Värme, Ventilations- och Sanitets-
anläggningar samt Reparationer

KUNGSÄNGENS

KEMISKA TVÄTT

Kungsängsgatan 23

Tel. 382 52

REKOMMENDERAS

ÖREBRO

Blomsterhandeln GULLVIVAN

(Inneh. V. Ericsson)

Köpmangatan 15 A. Tel. 101 44

ÖREBRO

Dagligen färska blommor. Kransar.
Buketter och kistdekorationer.
Rekommenderas.

VID BESÖK I ÖREBRO

REKOMMENDERAS

FENIX — FREDEN

TERRASSRESTAURANTEN

BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANGAKTIEBOLAG